

GAZETA LITERARĂ

Anul II, nr. 49 (87)-Joi 24 noiembrie 1955

ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN R.P.R.

6 pagini 50 bani

Arta militantă în plastica noastră

Pentru cine analizează plasticele românești din ultimii ani apare evident că în republica noastră populară rolul artei devine mereu mai însemnat. Elanul proaspăt, revoluționar, al muncitorilor, țăranilor și despotrivă al intelectualelor, care auveau în fața lor noi și senine orizonturi sociale, dorința de a dobândi o viață mai bună prin căderea unei societăți libere, pașnice, nu putea să nu cuprindă și pe cei mai mulți artiști plastici. Ajungând, mai devreme sau mai târziu, la conștiința funcției lor sociale, dar cu o mare iubire de oameni și mai cu seamă emoțională de apariția unor fenomene cu totul noi în societate, destui creatori talentați au dat plasticii românesci de-a lungul acestor ani lucrări de reală valoare artistică.

Astfel de creatori și așare lucrări nu au nici o legătură cu concepțiile noastre. Nu trebuie să conținem a repeta că tendințele socialiste în artă sînt incompatibile cu orice izolare de realitate, cu orice fel de conformism, că ele se opun — ab initio — lozincilor pictate sau sculptate. Contrar filistinismului tezelor artistice burgheze, clasa muncitoare cere o artă militantă revoluționară, emoțională. Or, o astfel de artă nu se poate lipsi nici de talentul multor creatori care dau încă lucrări sub măsura posibilităților lor, nici de profunde cunoștințe ale practicii plastice, dar nici de o puternică trăire a idealurilor socialiste și de o cultură generală marxist-leninistă.

*

Fără îndoială că nu poate fi vorba în aceste rânduri, nici pe departe, despre examinarea ansamblului plasticii noastre și elucidarea problemelor ei, ci de a expune doar câteva idei în legătură cu unele confuzii mai frecvent întâlnite în ceea ce privește necesitatea ridicării ideologice a artistului și a originalității operei plastice.

Foarte caracteristic pentru concepțiile noastre despre artă este faptul că realismul socialist reprezintă o metodă de creație cu totul nouă, care exclude orice formule artistice preconceptuate. De aceea nici nu există o cheie „passe par tout” a creației, alt de mult căutăta de unii pictori sau sculptori.

Mulți cred că pot găsi cheia în diferitele marxiste, confundînd ridicarea ideologică cu lectura politică, mai mult sau mai puțin sistematică. Negresit că ridicarea ideologică reprezintă o condiție de bază a creației artistice. Dar ea nu poate fi înțeleasă ca un proces rece. Nici filozofia marxist-leninistă nu poate fi învățată papagalicește, doar memorizînd o serie de dicțione. Miezul unei concepții, sensul unei filozofii, nu se poate însuși decît dacă ei concordă cu năzuințele cele mai înalte ale oamenilor. Pentru a-și însuși filozofia clasei muncitoare trebuie să simți alături de idealurile ei și, bineînțeles, să cunoști în profunzime viața ei de zi de zi. Ceea ce dă în ultimă analiză valoare operei de artă este puterea ei de cunoaștere și de influențare a vieții. De fapt ridicarea ideologică a artistului înseamnă poziția lui conștientă și competentă față de lumea în care trăiește, în direcția principală, ascendentă, către care merge lumea nouă; ea dă artistului calitatea superioară de reprezentant al avangardei societății, de cetățean care prin creația lui ajută progresului.

Este de a sine înțeles însă că pentru ca opera de artă să servească realmente poporul, să găsească drumul către inimile oamenilor, pentru ca artistul să fie un îndrumător, un reprezentant al celor mai actuale tendințe ale țării, el trebuie să se exprime într-o formă nu numai autentică nouă, dar și profund națională. De aceea creatorul nu poate reda evenimentele actuale din țara noastră pictînd de pildă ca Rembrandt sau ca Velasquez, nici ca Ion Andreescu și nici măcar ca Joganșon.

Că este imposibil să se exprimi azi într-o formă artistică depășită istoric, este poate mai limpede pentru mulți; dar trebuie să fie tot alt de bine lămurit că un artist nu poate imprumuta nici măcar o formulă actuală, fie ea similară chiar ca tendință generală. Conținutul socialist poate presupune teme oarecum asemănătoare în mai multe țări. Fenomene pînă la un punct similare pot impresiona și pe un artist din țara noastră ca și pe un artist sovietic sau pe un altul din Ungaria. Rezultatul final al creației însă, depinzînd tot alt de formă și de conținut, nu poate fi asemănător. Poți și trebuie să înveți din arta sovietică mai înțelegînd înseamnăta pe care o are poziția creatorului în procesul apariției unei opere artistice. Cele câteva decenii ale artei primei societăți socialiste au dovedit că artistul trebuie să fie în primul rînd un cetățean, un luptător cu arma creației în marea luptă al eliberării oamenilor: că această dragoste de viață, de oameni, este cheia de boltă a realismului socialist. Felul în care se exprimă artiștii plastici sovietici nu arată valoarea în general a viziunii realiste în artă. Acestea nu în-

seamnă însă că putem găsi în arta sovietică o formulă plastică aplicabilă oriunde — ale quale.

De aceea în general în istorie astfel de procese nu au fost posibile. Așa de pildă, tendințele umanismului renascentist au fost concomitent similare în mai multe țări din Europa. Totuși opera lui Titian nu poate fi confundată cu cea a lui Albrecht Dürer. Un artist poate învăța și din istoria, și din contemporaneitatea artelor universale. Creația sa trebuie însă să rămîna mai înțelegătoare și apoi specific națională. Orice formulă imprumutată duce la pașiste.

În general realismul socialist este structural opus oricăror pașiste, rețete și implicit șablonului. Or, tocmai faptul că în arta noastră, cu toate succesele obținute, se mai întîlnesc astfel de lipsuri, constituie în oarecare măsură cauza pentru care unii artiști stau încă în expectativă față de noua orientare, pradă confuziilor și îndoielilor.

Este adevărat că în luresul luptei pentru înnoirea tematicii au apărut lucrări create în grabă, insuficient studiate, schematice, încercări de moment care, chiar dacă au reprezentat o treaptă intermediară, necesară, în evoluția artei noastre, nu sînt pilde vrednice de urmat. Ele au însemnat doar etape experimentale, pe care de altfel le găsim în evoluția oricăru stil. Bineînțeles că astfel de lucrări nu au grăt suficient maselor largi, vremea nu le-a confirmat, ele n-au ajuns să aibă popularitate. De asemenea au existat lucrări executate fără talent. Dar a pune în discuție astfel de pilde constituie o gravă eroare: este ridicol să presupui că noțiunea de artă, de artist ce crează după metoda realismului socialist implică de la început, ca o condiție sine qua non, neapărat, celor nețalentați nu le poate ajuta nici o metodă de creație.

Tot așa nu pot fi pilde valabile în argumentarea așa-zisului caracter șablonar al artei noastre, acele lucrări conformiste care, departe de a reprezenta tendința artei socialiste, sînt înfrunghiri ale unui spirit mic-burghez.

Rezultatele majore ale plasticii noastre în ultimii ani arată pe vlu că a atribuit tendințelor realist-socialiste intenția nivelării personalităților artistice este tot neapărat. Evoluția operei pictorului Corneliu Baba dovedește peremptoriu că creșterea calitativă nu s-a făcut nicicînd în dauna personalității artistice. Dimpotrivă, ceea ce s-a dezvoltat mai ales în ultimele tablouri ale lui Baba este tocmai o largire a viziunii.

Dar se poate oare vorbi despre o amplare sau schimbare a personalității maestrului Jean Steriadi sau Camil Ressu în ultimele lor creații? Mai mult decît atât. Chiar în evoluția acelor artiști care în trecut au stat mai departe de realism și care, adevîrînd sincer la tendințele socialiste, au muncit foarte serios în ultimii ani pentru lămurirea modului lor de expresie, dînd opere de valoare, nu poate fi vorba despre disruperea personalității. Iată de pildă opera actuală a lui Alexandru Ciucurencu sau Lucian Grigorescu. Privind lucrările lor de după război constatăm un evident progres, o viziune mereu largită ce merge spre realism. Pentru cine a cunoscut însă creația lor din trecut, este tot alt de evident că ei au păstrat cele mai valoroase caractere ale personalității lor artistice, ei nu pot fi confundăți, ei nu au fost nivelăți de acel tăvălug imăgînat pe care vor să-l găzduiește cu orice preț unii. Și seria acestor exemple poate continua foarte mult.

Trbuie spus că, în opoziție cu cei care mai cred că arta burgheză este cea care favorizează cu deosebire dezvoltarea personalității artistice, toc-

Paul Constantin

(Continuare în pag. 4-a)

Nicolae Grigorescu

Opinții greof în cară
Boii, străbătînd cîmpia,
Cară parcă peste țară
Infinitul, veșnicia.

Cumpăna fîntînii ține
Sus grumazu-n zarea arsă,
Care albește lumine
Peste-nținderei le revarsă.

Grigorescu Nicolae!
Cîtă dragoste e strînsă
Și mîhnire și vîpăo
Pentru țară într-o pinză!

Trebuia să spargem veacul
Și să-l facem cincinale.
Spațiul l-a luat sîracul
Și s-a stîns și vechea jale!

Grigorescu Nicolae!
Brazda ne-o făcuși mai scumpă.
Brațul izbuzi să taie
Lanțuri vechi și să le rupă.

Și din arsele pîrloage
Colective se-nchegară
Și nu vite slăbănoage
Ci tractoare-n șesuri ară.

Ithaca mea

Știu chiparoșii-n soare de la Ialta,
Cunosc prelungi amurguri scandinave
Și-ades trimit visări de dor bolnave
Pe unde fost-a Phidias cu dalta.

Dar fie locuri mîndre și suave
Ori lucruri ce le-ntruchipează-unealta,
Nu-i țară pe rotundul lumii alta
Ca țara cu mocani, cu griu, cu stave.

Ithacă pentru inima-mi prîbeagă,
Cîmpie dunăreană, munți Carpați,
Carbonifere straturi de pe Jiu,
De voi de-apururi gînd și dor mă leagă

De codrii noștri mari și legănați,
De văle cu glasul clar și viu.

De-aș muri

De-aș muri, pîdurea m-ar boci,
Asta rominească și bătrînă,
Și de-apururi mi-or imbococi
Flori înmînsmate pe jîrînă.

Nu mă-ndur să mor așa curînd,
Batăr c-o doresc dușmanii foarte, —
Mult mai am să cînt și să descînt,
Mulți dușmani m-or preceda în moarte.

Le-implint pe vremuri în urechi
Sîhul meu vestind o lume nouă,
Au căzut de-atuncea ziduri vechi,
Lumea s-a-mpărțit de-atunci în două.

Doar dușmanii dîncolo de gard
Latră mai turbat ca altă dată
Și tot cață unde-i gardul spart
Ca în țară iarăși să răzbată.

Mihal Benluc

PROBLEME ACTUALE

Minunata forță a realismului socialist

Vom porni de la întrebarea pe care și-o punea Ibrăileanu acum aproape trei decenii, cu privire la dezvoltarea viitoare a operei lui Mihail Sadoveanu: „Aș fi curios să știu ce vei mai da peste două decenii” — spunea Ibrăileanu și continua, exprimîndu-și părerea că această operă, ale cărei cărți de început aducea în special oameni impulsivi, caracterizați de dezînțări primare, va evolua treptat spre reflexivitate. „Cînd «Cosma Răcoare» va ajunge un înțeles monah, ciclul dumitale va fi încheiat” — își încheia criticul observația sa.

Intr-o privință Ibrăileanu a avut dreptate: operele lui Mihail Sadoveanu de la sfîrșitul deceniului al patrulea și din anii războiului, sînt alcătuite mai ales din meditații asupra vieții și oamenilor, asupra privilegiilor și întîmplărilor, iar scrierile sale, apărute în primul ani după eliberarea țării noastre, „Anii de vîncie” și „Fantazii răsărite”, sînt grăitoare pentru reflexivitatea pe care o prevedea Ibrăileanu.

Dar, în altă privință, Ibrăileanu n-a avut dreptate faptul că Sadoveanu a ajuns la reflexivitate, n-a însemnat pentru scriitor încheierea ciclului creației sale, n-a echivalat cu epuizarea mesajului său. Cele cinci opere noi, apărute începînd din 1947, o dovedesc. Mai mult decît atât, aceste opere dovedesc și altceva. În afară chiar de perfecțiunea pe care a realizat-o Sadoveanu în minuirea graiului: ele vorbesc despre forța cu totul nouă pe care o capătă un scriitor mare atunci

cînd talentul său și creația sa sînt receptive la noua realitate din viața poporului, la noua ideologie care-o călăuzește — într-un cuvînt, atunci cînd scriitorul, autor al unei întinse opere, ajuns la maturitate deplină, folosește experiența sa în spiritul noii metode de creație, a realismului socialist, și militează pentru aceleași idealuri pentru înfăptuirea cărora luptă clasa muncitoare.

Atașamentul la cauza poporului care azi construiește socialismul și însușirea modului în care cei mai înaintați dintre reprezentanții săi privesc lumea și viața, valorifică într-un chip nou potențele creatoare ale artistului. „Democrația și concepția care o călăuzește — spunea Ion Gh. Gheorghiu Dej în 1946 — însoamnă revalorizarea tuturor valorilor reale ale trecutului. Concepția democratică este tocmai o punte între ceea ce istoricește a fost valabil ieri și ceea ce va fi valabil mîine”. Situația unor scriitori ca Mihail Sadoveanu, Camil Petrescu, Cezar Petrescu — dintre prozatori; Tudor Argezei sau Demostene Botez — dintre poeți; Mircea Ștefănescu — dintre dramaturgi —, de partea democrației socialiste, pe poziții avansate ale ei, a avut drept rezultat o reînviere și dezvoltare a celor mai bune tradiții ale scrisului lor anterior.

Opere create de ei în acest spirit nou constituie realizări de frunte ale noii literaturi realist-socialiste și, în aceeași timp, rapoarte la întreaga istorie a literaturii noastre, creații de mare valoare. Ne gîndim astfel la romanele „Mitrea Cocor” și „Nicoară Polcoavă” de Mihail Sadoveanu, la

ciclu de poeme „1907” și la „Cîntarea omului” de Tudor Argezei, la piesa „Bălcescu” și la romanul „Un om între oameni” de Camil Petrescu.

Este în afară de orice discuție că opere ca acestea reprezintă treapta cea mai înaltă a realismului scriitorilor, punctul cel mai înaintat al creației lor și, adesea, nivelul maximelor lor măiestrii.

Puterea populară, viața socialistă în construcție din patria noastră și ideologia clasei muncitoare au dat scriitorilor cu o vastă și importantă creație anterioară, o nouă dimensiune a scrisului lor. L-au ajutat să străbădă drumul de la realismul literar socialist, să încununeze opera lor de pînă acum cu marea satisfacție de a fi putut cunoaște și spune în întregime adevărul despre viață și societate.

Opera lor — chiar aceea creată anterior — se luminează într-alfel, se clarifică în ansamblul ei, în înșuși viziunea ei, atunci cînd, la capătul acestei opere, stau creații în care nimic nu mai limitează, nu mai stinghereste forța realistă a ogîndirii. Idealul social al scriitorilor, păreriile lor despre viață și despre mersul ei, unorii nedefinite, totdeauna supuse presiunilor dușmanoase și înfrîngerilor de-a lungul deceniilor negre ale vechiului regim, s-au putut contura și limpezi delungă astăzi, datorită vieții noastre noi și ideologiei care o călăuzește.

umilților”, o viață lipsită de altă durere și tristețe și lipsuri. Zorile acestei vieți s-au conturat scriitorului încă din clipa cînd el a putut cunoaște adevărul despre Uniunea Sovietică, țara al cărei drum se dezvoltă poporul nostru ca un luminos exemplu. Romanul „Păuna Mică” este expresia dragostei scriitorului pentru nou drum — drumul socialismului; liniile deslășurării acestui roman sînt, la rîndul lor, rezultatul nerăbdării scriitorului de a vedea mai curînd pe frații săi pășind pe noua cale, către care însă — așa cum pe bună dreptate va gîndi Mitrea Cocor — oamenii satelor „mai aveau de străbătut drumul spinos al înfelegerii”.

Prim Mitrea Cocor, primul erou de tip nou în literatura noastră, Mihail Sadoveanu a dat răspunsul pe care nu-l descoperise opera sa anterioară în înțelegerea adevărului vieții, dect au viziunea noastră nouă, fără ideologia și îndrumarea partidului, fără metoda realismului socialist, mesajul operei lui Mihail Sadoveanu despre țaranul muncitor ar fi rămas înțecos, frînt, chiar în pragul aflării îndelung căutatului răspuns la problema țărănească. Metoda realismului socialist l-a călăuzit pe scriitor mai departe în înțelegerea adevărului vieții, dect au viziunea noastră nouă, fără ideologia și îndrumarea partidului, fără metoda realismului socialist, mesajul operei lui Mihail Sadoveanu despre țaranul muncitor ar fi rămas înțecos, frînt, chiar în pragul aflării îndelung căutatului răspuns la problema țărănească. Metoda realismului socialist l-a călăuzit pe scriitor mai departe în înțelegerea adevărului vieții, dect au viziunea noastră nouă, fără ideologia și îndrumarea partidului, fără metoda realismului socialist, mesajul operei lui Mihail Sadoveanu despre țaranul muncitor ar fi rămas înțecos, frînt, chiar în pragul aflării îndelung căutatului răspuns la problema țărănească.

Este bine să le rememorăm acum, cînd se împlinesc șaptezeci de ani de la nașterea celui ce ne-a dăruit „Răcoala”, a omului care — pe neașteptate și în condiții de neînțelegere — a avut drept rezultat o reînviere și dezvoltare a celor mai bune tradiții ale scrisului lor anterior.

Nu odată Mihail Sadoveanu a arătat că orientarea fundamentală a creației sale, încă de la începuturile ei, a fost dată de năzuința către o altă viață a „ofensaților și

Mihal Gafița

(Continuare în pag. 4-a)

Insemnări

Liviu Rebreanu

Dăspărît în plină tinerețe de creștele Liviu Rebreanu ar fi împlinit săptămîna aceasta, la 27 noiembrie, 70 de ani.

Nu-l dădeam cu mult timp înainte de a muri, dar amintirea se leagă de omul pe care l-am cunoscut de-a lungul unui deceniu: înalt, voinic, frumos, cu ochii de-un azur palid, cu părul argintiu, care-ți sugera orice ață de bătrînețe.

Sursu-l era de copil mare, săgălnic și îngăduitor, și un pic naiv. Îi plăcea tinerețea și nicăieri nu se simțea mai cărua a într-un mic loc al tinereții. (Mi-aduc aminte de acea seară, în care în biroul său puneam temelia unei reviste literare: erau în față: Mihail Sebastian, Camil Baltazar, Emil Gullian, Ciceone Theodorescu și alți alții: nici un bătrîn. Mi-aduc aminte cu cît interes urmăreau și cît îl amuzau potemiile lui Camil Petrescu, pe atunci și el un tînr, oleacă mai copil, împotriva diferiților energumeni ai epocii. Cea a mai spus Camil? — era una dintre întrebările asigurate, iar rîsul satisfăcut, — răspunsul cvenit înțelgenței).

Îi plăcea tinerețea, dar nimic nu era mai departe de el decît improvizăția și superficialitatea. Omul iubea tinerețea pentru că — ogîndindu-se în ea — recunoștea chipul scriitorului începător, care fusese el însuși, lăbindu-se de toate obștăcoalele pe care vremea de atunci le ridicau în fața creatorilor: lipsurile materiale, indiferența oficialității, permanența amenințare de a se prăbuși în prăpastia mediocrității și a rătăcii.

Impotriiva tuturor acestora, Liviu Rebreanu purtase un război tenace, un război pe care-l ducea adesea, singur și în condiții inegale. Omul trecuse munții și venise în „vechii regat” fără a și aproprie război, lîmbă pe care a înțeles să o înșoțe din cărți. Plect dînt-un Ardeal în care clasa conducătoare, maghiară și română se întrecuau în sovînsim, omul plect un București nu mai puțin patriotard, nu mai puțin mîncător de „boanșeni” și de „ardeleni”.

„Ciudată a fost îndeosebi situația mea de ardelean în vechiul regat”, povestea Liviu Rebreanu prin 1928, după izbucnirea războiului împotriva Austro-Ungariei. Ca fost ofițer în armata ungară, la retragerea trupelor noastre din București, am cerut să fac parte din armata noastră și să plec și eu. Mi s-a oferit un post la... biroul de informații. Am răspuns că pot fi cel mult militar, că dădunzeu nu mi-a dat însușiri prea complexe. Și astfel, nevoind să fiu spion, am fost silit să rămîn pe loc, în situația grea de a fi oricînd acuzat de „rădădare”.

„Seriam. Lucram la cartea mea cea mai grea. Trăiam ascuns și cînd — mulțumită nu știu cui — s-a aflat în lumea autorităților militare de ocupație că sînt un „ne-supus” austro-ungar, am fost arestat. Am fugit din sala birourilor unde urma să fiu anchetat și am stat ascuns multă vreme în pînțele muzeului Kallinder. Am fugit apoi în Moldova și am scăpat mulțumită ostentivității și înrîmării de suflet a trei socialști...”.

„Erau vremuri grele pentru scriitorii și grele erau nu numai vremurile de război, Rebreanu scrisese multe năuete în ungurește și în nemțește și făcuse, după propriile mărturisiri, un număr fantastic de piese de teatru: vreo sută, — însă gloria tot nu se arăta. Nici apariția „Golaniilor” nu l-a sălătat prea mult din lașinimă. Alina s-ar fi dat la fund, scribi decurajată, și obosit de atîta înot într-o apă cenușie ale cărei fîrțuri nu se mai vedeau. Cine citește „Golani”, înșuire de scene crude, multe naturaliste, segmente de cumplită viață mediocră, fără orizont, adesea animalică, e cu neputință să nu rămîndă cu gustul acelu de ceruse, pe care Liviu Rebreanu îl va fi simțit nu odată în viață.”

„Crearea de la „Golani” la „Ion” și apoi la „Răcoala” s-a făcut nu printr-un salt, ci prin acea tehnăcitate, prin acea tinerețe spirituală, curată de perseverență și seriozitate creatoare, despre care vorbeam.”

„Ion” apare în 1920, însă ideea de a scrie cartea, o are încă din 1907, prima redactură o face în 1915, iar în 1916 lucrăm nătrupt, și în noaptea, în timp ce Bucureștii erau acatate de zepeli-nuși și apoi ocupați de dușmani”.

De la autorul „Pozei” (schită aducînd figura interesantă, însă neîtipică, a muncitorului Toader Căpîndin) și pînă la fîduritul „Răcoalei” nu este un zbor, oricît te-ar nătea tenta înmagina, ci mai curînd un drum tăiat trudit în roca dură a vieții.

Viața? Pe deasupra zbuciumului, pe deasupra suferințelor și erorilor lui Rebreanu, viața triumfă în capodoperele sale: în „Răcoala”, în „Ion”.

„Ea triumfă și cămează victoria autorului, pentru că ea n-a luat loc în cartile sale învătăț, ci dătuată cu dinții strîni, smulșă. Este un roman care va scapă de viață — cu toate ororile, cu toate contradicțiile ei — nu are sorții de viață, chiar cînd are norocul succesului”. Sînt cuvintele lui Liviu Rebreanu.

Eugen Jbeleanu

ȘTEFAN SZONY

Tipografie ilegală

I p o t e z e

GAZETA LITERARA

GALA GALAXION: „Oameni și gânduri din secolul meu”

Valori prin care cititorii comunică cu scriitorii pe care îi prețuiesc sunt multiple. Dacă, în stabilirea acestor comunicări, contactul îndrăgii, de oarecum e cu puterea — izvor de istoricitate...

lor vîrste de cititori — pentru a ajuta să cunoască lumea din jur — apoi tot mai mult eșec pentru vîrstele mai mari, posibilă așezarea la doilea volum...

Cele două volume de „Versuri alese” ilustrează din plin faptul că, dacă Cicerone Theodorescu și-a început de drumul său poetic, el a dat mătura talentului său abia în anul acesta.

V. EM. GALAN: „Vecinii”

Adresarea directă, prietenească și simplă; tonul pătruns de o vioacitate deosebită, antrenant și plăcut la citit, stăbulește de la prima filie al volumului V. Em. Galan „Vecinii”...

Deși două volume de „Versuri alese” ilustrează din plin faptul că, dacă Cicerone Theodorescu și-a început de drumul său poetic, el a dat mătura talentului său abia în anul acesta.

un alt volum: „Din amintirile unui copil de trupă”

Volumul „Așa am învățat carte” cuprinde amintiri din copilărie. În cea mai mare parte, autobiografic.

Procedeu principal în această carte este cel de genul: caracterizarea copilului trecut este arătat prin ochii copilului, care vede și judecă totul la nivelul naivității copilului...

Sint indecizibile cunoscute tezele și antitezele creației literare curente, privitoare la eroul pozitiv. Și nu mai puțin arzătoare este problema nivelului artistic.

Există totuși două direcții de extremă importanță, în care drumul înainte se parcurge cu o incetare în exasperant.

Precupărilor majorității scriitorilor și artiștilor de frunte ai țării se îndrumă cu o mereu sporită luare-aminte spre optima reprezentare artistică a eroului epocii noastre...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

„Reunind aproape 80 de articole, evocări și meditații, cutărea încheșă imaginea unei triade publiciste...

Alături de amintirile din anii adolescenței și studenției, cititorul găsește articole în care scriitorul împărtășește păreri despre literatură și artă sau evocări despre marii noștri scriitori...

CICERONE THEODORESCU: „Versuri alese”

Prima din cele două volume de „Versuri alese” ale lui Cicerone Theodorescu ne oferă o imagine deosebit de strălucită de poet, ilustrat din ce în ce mai amplu, pe măsură ce creștea și se apropiase de noi...

N. DELEANU: „Nededa din Poiana Miresei”

Prima din cele două volume de „Versuri alese” ale lui Cicerone Theodorescu ne oferă o imagine deosebit de strălucită de poet, ilustrat din ce în ce mai amplu, pe măsură ce creștea și se apropiase de noi...

DUMITRU CORBEA: „Așa am învățat carte”

Prima din cele două volume de „Versuri alese” ale lui Cicerone Theodorescu ne oferă o imagine deosebit de strălucită de poet, ilustrat din ce în ce mai amplu, pe măsură ce creștea și se apropiase de noi...

N. POPESCU

Pe un alt plan, mi se pare îngrijorătoare sărăcia lucie ce se manifestă în ce privește creația originală, la teatrul radiofonic...

Editoria Tineretului pune la dispoziția cititorilor una dintre cele mai valoroase poezii pentru copii a scriitorului chelovoscau Vaclav Rezac.

Deși rotul al activității creatoare din perioada antebelică, timpul n-a putut învechi manifestul de luptă împotriva nedreptății sociale și nici singure rezonanțe generoase păstrate în filele acestei cărți hrănite din entuziasmul autorului...

Editoria Tineretului pune la dispoziția cititorilor una dintre cele mai valoroase poezii pentru copii a scriitorului chelovoscau Vaclav Rezac.

Deși rotul al activității creatoare din perioada antebelică, timpul n-a putut învechi manifestul de luptă împotriva nedreptății sociale și nici singure rezonanțe generoase păstrate în filele acestei cărți hrănite din entuziasmul autorului...

Editoria Tineretului pune la dispoziția cititorilor una dintre cele mai valoroase poezii pentru copii a scriitorului chelovoscau Vaclav Rezac.

Deși rotul al activității creatoare din perioada antebelică, timpul n-a putut învechi manifestul de luptă împotriva nedreptății sociale și nici singure rezonanțe generoase păstrate în filele acestei cărți hrănite din entuziasmul autorului...

Editoria Tineretului pune la dispoziția cititorilor una dintre cele mai valoroase poezii pentru copii a scriitorului chelovoscau Vaclav Rezac.

Deși rotul al activității creatoare din perioada antebelică, timpul n-a putut învechi manifestul de luptă împotriva nedreptății sociale și nici singure rezonanțe generoase păstrate în filele acestei cărți hrănite din entuziasmul autorului...

Editoria Tineretului pune la dispoziția cititorilor una dintre cele mai valoroase poezii pentru copii a scriitorului chelovoscau Vaclav Rezac.

Deși rotul al activității creatoare din perioada antebelică, timpul n-a putut învechi manifestul de luptă împotriva nedreptății sociale și nici singure rezonanțe generoase păstrate în filele acestei cărți hrănite din entuziasmul autorului...

Editoria Tineretului pune la dispoziția cititorilor una dintre cele mai valoroase poezii pentru copii a scriitorului chelovoscau Vaclav Rezac.

Deși rotul al activității creatoare din perioada antebelică, timpul n-a putut învechi manifestul de luptă împotriva nedreptății sociale și nici singure rezonanțe generoase păstrate în filele acestei cărți hrănite din entuziasmul autorului...

Editoria Tineretului pune la dispoziția cititorilor una dintre cele mai valoroase poezii pentru copii a scriitorului chelovoscau Vaclav Rezac.

Deși rotul al activității creatoare din perioada antebelică, timpul n-a putut învechi manifestul de luptă împotriva nedreptății sociale și nici singure rezonanțe generoase păstrate în filele acestei cărți hrănite din entuziasmul autorului...

Editoria Tineretului pune la dispoziția cititorilor una dintre cele mai valoroase poezii pentru copii a scriitorului chelovoscau Vaclav Rezac.

Deși rotul al activității creatoare din perioada antebelică, timpul n-a putut învechi manifestul de luptă împotriva nedreptății sociale și nici singure rezonanțe generoase păstrate în filele acestei cărți hrănite din entuziasmul autorului...

Editoria Tineretului pune la dispoziția cititorilor una dintre cele mai valoroase poezii pentru copii a scriitorului chelovoscau Vaclav Rezac.

Deși rotul al activității creatoare din perioada antebelică, timpul n-a putut învechi manifestul de luptă împotriva nedreptății sociale și nici singure rezonanțe generoase păstrate în filele acestei cărți hrănite din entuziasmul autorului...

Editoria Tineretului pune la dispoziția cititorilor una dintre cele mai valoroase poezii pentru copii a scriitorului chelovoscau Vaclav Rezac.

Deși rotul al activității creatoare din perioada antebelică, timpul n-a putut învechi manifestul de luptă împotriva nedreptății sociale și nici singure rezonanțe generoase păstrate în filele acestei cărți hrănite din entuziasmul autorului...

Editoria Tineretului pune la dispoziția cititorilor una dintre cele mai valoroase poezii pentru copii a scriitorului chelovoscau Vaclav Rezac.

Deși rotul al activității creatoare din perioada antebelică, timpul n-a putut învechi manifestul de luptă împotriva nedreptății sociale și nici singure rezonanțe generoase păstrate în filele acestei cărți hrănite din entuziasmul autorului...

Editoria Tineretului pune la dispoziția cititorilor una dintre cele mai valoroase poezii pentru copii a scriitorului chelovoscau Vaclav Rezac.

Deși rotul al activității creatoare din perioada antebelică, timpul n-a putut învechi manifestul de luptă împotriva nedreptății sociale și nici singure rezonanțe generoase păstrate în filele acestei cărți hrănite din entuziasmul autorului...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

Epoca noastră înaintea dezlănțurării și participării directe, sau cu ochii mișcării, întrucât de departe „himerele literare” pentru care Jules Verne era ironizat, cu numai cincizeci de ani în urmă...

TEATRUL DUMITRIU: „Cronică de familie”

In linii mari, iată concretizarea acestui procedeu de selectare epică: — Momente din dezvoltarea societății românești: 1960 — lupta boerimii conservatoare pentru păstrarea privilegiilor străvechi, amenințate de evoluția spre capitalism a societății, moment culminant, de trecere de la o orinduire la alta, premergătoare monstruoasă coaliții burghezo-moșierești. Caracterizarea și rezolvarea acestui moment prin viața celor ce se agită în salonul mare al Cozienilor, în jurul lui Șerban Văgăreanu, purtătorul de cuvânt al conservatorismului.

1907 — marea răscălată țărănească, moment care, în fața definițiilor coaliții burghezo-moșierești, a vîntoasă admierea răzvrătirii populare și a consilierii victoriei alianței revoluționare dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare. Revelatorie: zguduirea lumii descendenților din Cozieni — Vorvorenii — împreună cu Augustojoi, în fața maselor răscălate.

1923 — moment din perioada de început a relației stabilizării capitaliste. Revelatorie: lumea trufie plină de siguranță a salonului Vorvorenice, a arbitrarului despotice dictat de stăpînire și aprobat unanime de oamenii ei. Revelatorie, de asemenea, a relației de familie a acestei stabilizări, imaginea răzvrătirii cadrelor cinstite din chiar aparatul de represivie burghezo-moșierească.

1945 — moment esențial în istoria răsturnării vechiului regim, în drumul revoluției democrat-populare. Revelatorie: deruta politică și morală a ultimilor descendenți ai Cozienilor, în fața creșterii puterii populare.

Gelor patru momente istorice le corespund cele patru capitole axate pe cînoșirea caracterizată, evidențiată mai sus: Davida, Bijuterii de familie, Salata, în bălăci pierdută. Procedeu permițe ceea ce s-a remarcat în articolul trecut: intercalarea și adăugirea a noi capitole, pe alte conflicte caracterizante pentru alte momente din evoluția societății.

Implicite: — Momente relevatorii din viața personajelor, punîndu-le în fața esențialelor alături de etice: Davida, fiica unică a Cozienilor, fecioară romantică, trăind în singurătatea lumii boerimii, aprinsă de pașii sălbatici, își împlește dragostea cu delirul luptei conservatoare; în fața vieții, înarmată doar cu arma înfrîngii moștenită de la străbuni învinși, se aringe, încovrigîndu-se ca o țără rănită, resemnîndu-se în fața cucerii dresoului. După ce a optat pentru crima și înșelăciune, optează pentru moartea sentimentală. Energia pasionată a fiicei lui Coziuanu se adună, inutilă, în căsnicia cu scabrosul Lăscăruș Lăscari, transmînd urmasilor firea ei aprigă, pentru întărire forței cu care vor stăpîni în societate, și „bijuteriile de familie” ale mamei, Sofia Coziuanu...

Elena Vorvoreanu, fiica Davidei, optează pentru calea furtului și a crimei, acceptate tactic de societate, ca mijloc de a-și câștiga și asigura locul „cuvîntii” urmasilor Cozieni. În „cealaltă lume”, a țărănilor, ardeera unei părți a avuții moșiericești, distribuirea — altă accepție etică adăugată de însușire și exterminare: oamenii se ridică în masă, hotărîți să-și ia înapoi o parte din rodul muncii lor și să facă tradiționalul „județ al sărmanilor”. Pe planul paralel cu cel al vieții Cozienilor, pe planul mișcărilor populare, în viața personajelor se pune o nouă problemă etică: problema răspunderii înalte în acțiunea socială, dramatic ridicată în fața celor ca Marinică și Rizea, care întelg mai ales aceștia din urmă, gravitatea spontanității neorganizate și zădărnicești și nerăsunetului necesității organizării după statul muncitorilor. Găspîntul Petru Dumitriu, înrudit prin căsătorie cu nepoții Cozienilor, optează pentru calea demnității și cinstei umare, refuzînd să execute în ordin criminal. Elia, lui de afirmare curajoasă a opiniilor proprii, împărtășie de soție, înfruntă etica Vorvorenice: „Să vă faceți mici de tot”, dacă vreți să mai existați în soț-vieți”. Faceți-vă mici de tot...”

Dimitrie Coziuanu, zguduit în existența lui parazită și luxuriantă de frământările sociale ale epocii de după 23 August 1944, caută cu disperarea ultimelor zvonieri de conștiință „singurul lucru curat din viața lui” și optează pentru calea cea mai ușoară, proprie traiului și eticii sale: adevă „fără nimic curat...”

Evident, că viața vizionară epică a „Cronicii de familie” este tocmai împletirea acestei triple selecții: a momentului istoric, a personajelor reprezentative pentru acest moment, a conflictului etic angajat de aceste personaje prin fixarea unei anumite atitudini față de viață.

Pentru realizarea acestei vizii, rolul hotărîtor îl capătă descrierea de epocă, portretul, analiza psihologică. Unde se dovedește Petru Dumitriu un emul al

CRONICA literară

modelului balzacian, este descrierea de epocă, dacă ne reținem la minuțioasa inventariere a componentelor arhitecturale și mobiliare ale interiorelor. Evadarea din pasișă era însă la Petru Dumitriu vaste posibilități, oferite mai ales de talentul pictural al scriitorului, care reușește să spargă, nu odată, dar nu întotdeauna, oboșoarea și nesugășivă însușire a amănuntelor, printr-un tablou colorat cu rafinament. Astfel, descrierea de interior a salonului în care Alexandru Coziuanu îl primește pe Lăscăruș Lăscari: Un dreptunghi galben (aruncat pe jos și pe un perete de lumină venită indirect printr-o ușă ce răspunde adevărat, apoi altele, pînă la izvoarele lumini, din salonul mare). În dreptunghiul galben: un fotoliu mare, verde întunecat, și o masă de lemn lucios cu podobe de bronz aurit. În jur, păstrate în clar obscur, uicirea stînsă, „abia bănuțată”, a lemăriei aurite a fotoliului stil Louis XVI. Interiorul acesta de casă boericească bogată, care se vrea modernă în epocă, locuiește de oameni cu trufia civilizației occidentale, dar încă neșeiși din feudalism, este complet, coloristic dar și semnificativ, prin imaginea fîcării roabe, cu chipul ei mășinat, încadrat în marama neagră, cu ochii „înfrîngîndu-se și nerăsunetului” și cu o bălăci stătută vară” și cu fustă de un albastru întunecat și lucios.

Fără îndoială, picturalul e propriu artei descriptive a lui Petru Dumitriu. El are o potență sugestivă, mai mare decît arhitectonica inventariere a detaliilor. Picturalul este unit din mijloace folosite cu măiestrie de Petru Dumitriu și în portretizare, Chipul Davidei este, în „Cronică”, introdus printr-un tablou în culori întunecate, realizat mai mult prin nuanțe de uleiuri variate, amestecate cu mult negru, albastru profund albastru și lăsat în ape contrastul culorilor deschise: „Fra țărăni, într-o rochie de țărănie evidentă de semănarea unui amant fel de răsunetului. Avea nasul fin, încovalit, gura cărnăsoasă dar palidă, ochii negri arzători, adînci, cu genele

lungi și fine, îndoit în sus; părul îi era strîns fără griji, negru ca întunericul, cu luciri albastrii, creș și bogat, și pielea fragedă și străvezie, avea în ea o umbră albastră. Fata era necoaptă, sălbatică, furtivă.” Pictura, stăruie anușă porțurii vin al personalului, ca un tablou de epocă înrămat în greu ca dăruit, cu care s-ar deschide un film pentru a ne purta apoi, îndărăt prin ani, în vremea cînd omul, înmărmurit acum în zguduirea făcută la un moment dat, trăia pasiuni, maturizîndu-se și purtîndu-și desînțul.

Portretul, la Petru Dumitriu, transmite însă și aprecierea sentimentală și morală a scriitorului. Mijloacele de portretizare variază în consecință și, uneori, picturalul dispăre, ca neinteresant, înlocuit cu descrierea pur verbală, în care imaginea plastică rezește doar ca termen comparativ, cu intenție de sărjă, cîntec grotesc, dar sugestiv și acuzator: Lăscăruș Lăscari era ca o bucată de caș care a făcut părțile și vorbește cu o intimitate și o indiscreție insuportabilă. Pentru oamenii din popor, portretizarea folosește mijloacele din „Cronica de la cîmpie” și din „Pasărea furtunii”; reliefarea trăsăturilor caracterizante pentru viața interioară a omului, în special a ochilor, — alături de acelea care vorbesc despre forța omului, apăsată și apăsată sub jug: Rizea era „îmăr, înalt și lat în spete și cu ochii verzi tulburi”. Cu „ochii săi tulburi verzi” îl privește pe Marinică și strigă: „Da!”, oamenii s-au sculat!” (privește înnețoritoare în exterior, nelămurită în interior, căntînd și neșădînd). „Cu ochii săi verzi, grei de neșă” îl privește pe Marinică atunci cînd acesta îl îmbrăbodește evident cu amăgirea desenei moarte regului și ordinul regimului (neșă pentru minciună, neșă pentru hotărîrea de a peșta și duce mai departe minciuna). „Într-o vreme, Rizea, privind șirul de care cu ochii lui verzi tulburi, mormăia: — Au și început să-și dea cu apă în cap... (tulburare, din not, pentru nesigurănta eficienței acțiunii sale). Ochii lui Rizea, sovăie privind fața mișcătoare a șarului, care și sfîșiește de bine și privește cu neșă amănuntele depornăvărte, cînd e dus la moarte... Iordache, țărăn dus la culmea desădădeji și a furiei, voinic, roșu la față, cu minime groșe și cu feasta rasă cu briciul, albastru”, „avea vîinoșare de singe în albul ochilor”. Oamenilor din jurul lor, „ochii negri le erau tineri, dar obrazii supți și țepoși, cărunții.”

Reacția sultelească a personajelor e sesizată la Petru Dumitriu rareori prin procedeu — ca să înțrebăm termenii lui Ibrăileanu — „analize”, frecvent printr-un cel al „creației”. Viața psihică e luminată din afară, printr-gesturi și vorbe, printr-acțiunea ce trădează starea internă. Alexandru Coziuanu, la inițiativa venioasă ale „amcîntuții” său Lăscari, reacționează prin joc stîngaci — pierzînd — capătă o criză de ficat, își expozidă partenerul și se întinde pe divan în întuneric. Zbucimul cuplul al Davidei nu dă loc la lungi urmăriți în gînduri și sentimente; viața ei interioară e însă mișcarea urmării exterior: „se făcu palidă de tot”, „îngăimă”, „îșpă”, „împoră”, „se uită cu spăimă, palidă, cu ochii rădăciți”, „devine și mai tăcută ca pină aiucii”, „răspunde monosilabic”, „urmărește cu atenție duspănoasă orice gest etic de mic al măicăi-șei și al lui Șerban Văgăreanu”. (Scriitorul însuși descrie „ce ar fi observat”, „cineva care ar fi fost atins la purtare David”).

Observația din afară e însă sensibilă la detalii, la nuanțe. Risul, manifestarea veseliei, devine expresia unor stări sufletești cu totul diferite și valoare psihologică a unor scene în răscălată țărănească e puternic evidențiată de semănarea unui amant fel de răsunetului. Avea nasul fin, încovalit, gura cărnăsoasă dar palidă, ochii negri arzători, adînci, cu genele

care „părea vesel, de o veselie aștătoare și răutăcioasă” și vede cum slugile ei, „Nicolae pe capră și Vasile al doșul trăsuri”, rideau și îl morocănos și durăș. În găsina Balzac, la Tolstoi, la epici sovietici: îl găsim, însă și în „Cervantele”, la Boccaccio, la Herodot” Petru Dumitriu este adeptul limbii „transparente”, al stilului care este sobru și expresiv, pentru că nu oprește atenția asupra lui însuși ci împlinesc numai funcția eroică de a se păstra pe sine modest și neșit, pentru a atrage întreaga atenție îndărătul lui, la cele exprimate de el: „Cred că limba literară — spune Petru Dumitriu într-o discuție deschisă de Eusebiu Gamilar, care cerea o limbă bogată, sălindă, flectă amplă a podobelor vorbirii — e ca o corină în fața unui tablou de pictură, de cristal, vom vedea perfect actorii și locul lor”, „dacă însă cortina e de broderie, țesută cu fir de aur și cu diamante, cu rubine, safire, hrisopras, beril, ametist, smarald, hiacint, opal... atunci efectul va fi ameștor în ambele întelșuri ale cuvîntului. Adică spectatorul sau cititorul va fi ameștor de admirație dar și de dificultatea de a înțelegce de e îndărătul cortinei”. Fraza lui Petru Dumitriu este adeseori redusă la propoziții principale, chiar fără adausul unui minimum de tribuție sau complementiv: „Căi! ciocăneau, cu copila calărului, vizitîndu-l, vizitîndu-l fier la bucătărie; ferestrele cele înalte strălucneau și întredueau prin perdelele roșii de lumină ale cadrelor. Alară cerul era roșu la orizont, iar la vînt albastru închis, cu cîteva stete. Bătea un vînt subțire și rece printr-cre

AMANTII DIN NOAPTEA SARAII

— Fragment din romanul „Oameni de ieri — Oameni de azi — Oameni de mine” —

Nu ne-am îndurat aşadar să ne risipim pe la culcuşurile noastre. De hătrul lui pline am mai înfrizit o vreme. Copiii au năpădit pe scările pridvorului, coborând în mijlocul ogrăzii ca să contemple mai din larg bolta cerului abstră, lăsa şi stielele umede. De acolo răsăruşă de îndată acerbă controversă între Ionaş, Neghină şi Ileana Tractoreana pe tema feluritelor constelaţii: Gemeni şi Cloşca cu pui, Fintina şi Cumpăna, Carul mare şi Carul mic. În avântul său inovator, Ileana Tractoreana îşi afirmă adînc dispreţ pentru numele vechi şi răsunate de pe harta cerească, păstrate din vremea cibanoilor lui Boie-rebista şi fără îndoială, mult mai dinainte.

— Ian lăsaţi-mă voi cu harabalele voastre mari şi cu coluşele voastre mici, cu fintinile şi cloştele cu pui... striga ea cu glăsciorul subţire şi şăgalnic, care imita fără voie zăpăoarea de indignare şi hitre minii ale fostului căpitan Zevedei. A trecut vremea lor. Fost-ai, lele... Unde-i tractorul? Unde-i pompa automată? Unde-i cloştele electrice?... Ei, sic, că n-aveţi ce răspunde!

Noi, ceştialăii, ne-am mulţumit să aruncăm o privire mai fură cerului, luminii şi stelelor, fără velenită de a motoriza şi străvechile denumiri ale constelaţiilor. Ne-am întors apoi de la cer pe pămînt, la cele ale pămîntului. Ne era destul să le ştim toate deasupra noastră — cer, lună şi stele — scaldînd noaptea într-o lucrare a deo dălbă, după nepătrunsele bezne de pînă mai adineuri.

Fostul căpitan Zevedei şi amîndoi Ioni parcă nici nu mai erau aceiaşi oameni din ultimul ceas şi jumătate.

Tustrei se înlesniseră şi dinşi la chirp. Ca la atîngerea unei vîrguţe vîrajite din basmul lui Pătru vinicului, li se luaseră bolovanii apăşători de pe inimă, li s-au sters brazdele de pe frunte şi dintre sprincene, cutele din colţul gurii. Larşi li s-a liniştit deplin privirea prietenoasă a ochilor. Din nou li umea, fără drojdie de tulburare mustră şi de înclitică explica-ţii, tot ce-i legase de atîta ani şi avea să-i lege pînă la sfîrşitul vieţii.

Din nou se înţelegeau numai din cîteva cuvinte şi încă mai adese fără cuvinte, din ochi.

Stoichiţă Ion se abătuse prin Boie-ştea în treacă, spre Piscul Votevodesei, la sondele şi rafinările fostei celebre „Voevoda, Roumanian Company For The Development of the Mining Industry Limited”. Acolo unde nu de mult fostul mare rechin, Iordan Hagj-Iordan, cu Emil Sava şi cu alţi foşti interpuşi mai mărunt în solda marilor trusturi petrolifere pom-pau aurul negru pentru nesătoase lor purgi şi case de fier, acolo, acum, peste trei mii muncitori de la sondele de la foraj, de la rafinării, ateliere şi secţii de transport, aşteptau pe fostul lucrător Stoichiţă Ion să-i împărtăşească păsurile şi planurile, ca să le ale împreună cît mai grabnice dezlegări.

Ce fel de păsură? Ce planuri? Şi ce dezlegări?

Intr-adevăr, păsurii şi planuri dîntro-lume şi dîntro-rînduială pe care nu le-ar fi precept şi nu le-ar fi admis niciodată foştii stăpîni de odinioară ai ţării şi ai bogăziilor sale, feluşi Iordan Hagj-Iordan, cu feluşi Emil Sava ori Nicuşor Vitcu şi tot alaiul lor de slugi şi slugalige. Cum adică, să aibă a chibzui şi a hotărî muncitorii împreună alt plan de exploatare şi de producţie pe baza unor alte norme revizuite? Cum adică, să aibă a pregăti aplicarea unor noi metode sovietice, pentru îndeplinirea planurilor într-un timp încă şi mai scurt? Cum adică, să aibă a aproba proiectele altor cartiere muncitoreşti? Altor creşe şi grădiniţe pentru copii? Altor şcoli, cu alte cursuri pentru calificarea tinerilor lucrători, născuţi şi crescuţi în satele unde pînă acum clijva ani pînă în lor încă mai arau cu pluguri de lemn?

Pentru acestea toate li aşteptau muncitorii şi acestea toate erau misiunile fostului muncitor şi soldat Stoichiţă Ion. Iar fostul căpitan Zevedei Grigore se întorcea din alte locuri, cu alte misiuni. Cătretoare muntii Dornor şi al Bistriţei, Mărmureşul, Ardealul şi alte întinuri, unde a fost trimis şi unde li chemaseră nenumărate scrisori ca să dea îndrumări mai spor-nice pentru cultura unor soiuri încruciate de cartofi, într-o lume care pînă mai deunăzi plugărise şi vieştele tot aşa ca pe vremea bourilor din străvechia stemă a Moldovei. Umbla-se, adunase vesti înfăptuitoră despre îndrăzneţele experienţe şi născociri ale muncitorilor de pămînt, care nu se mulţumeau numai cu învîţăturile de-a gata, din cărţi, din revistele din circulaţie.

Mal vazeau — în drumurile sale şi alte, care-au făcut să-i crească inima din alte pricinii.

— Ionaş, bre frate Ionaş, nu-i aşa că n-ai uitat nici tu bisericuţa cea mică şi neagră, de sub o poală de codru din Maramureş descălcătorii?... Întreba pe Ion Săracu fără să aştepte răspuns. De cîte ori nu li s-a părut nouă că-i mai auzim clopotul pîlînd lin, cu tîngerea lui aşa de smerită, cu glasul aşa de plăpînd, cu mustrarea aşa de blajină, de mi se punea un nod în gîtlee?... O lăsam acolo, sărmană bisericuţă din alt veac, cu turta subţire şi înguţă, părăsită şi mîntită în singurătăţile sale. Am lăsat-o acolo şi o plîngam. Afăta ne-a-ajungea mîntea, şi pe fine care zicea că eşti neştiutor, cît şi pe mine care cîcă eram cărturar. Ce să prîpsem şi să gîndim mal mult?... Iară acum, cunoşti tu ce-i pe acolo, a-propoe? Bisericuţa a rămas netulbutată în singurătatea ei. Moaşte ale recutului... La trei kilometri înăş, ce armă de oameni şi ce frîmătare, ce zămoane, ce excavatoare, ce trenuri zămoşne pe linia înguţă, ce bogăzii li lînd drumul la vale!... Mine, izvoare de apă minerală captate, un combinat, şantier, clădiri muncitoreşti, un adevărat tirgusor răsărit din sîncă, în mijlocul codrilor, pe unde păştau bourii!... Acestea de unde să le ştii şi să le înţinzi şi să li nechişni un tunc cîntă ochii noştri, un vefeu decît o bisericuţă pe care o părăsem în pustietăţile şi sîrăcia şi, ca s-o găsim tot aşa de sîrăcă

şi uitată, cînd ne-am întors din stee-tele furnicilor şi cămîlelor?... Îşi tînguia sîrăcia pe-o puzderie de comori, care n-au să se istovească nici într-o jumătate de veac, nici într-un veac, ori două. Te mai miră neastîmpărul care mă zoreşte să pornesc acum spre Delta şi Dobrogea, unde nici nu încapă îndoiala că mă aşteaptă atele să le văd cu ochii şi să nu-mi cred ochilor?...

Înainte însă de a porni spre Delta şi Dobrogea, fostul căpitan Zevedei şi dăduse întîlnire cu fostul soldat Stoichiţă Ion, în pridvorul prietenului Ion Săracu, fiindcă așa i-au îndemnat încăodată amintirile care-i legau din amare ceasuri de cumpăni. Dar mai ales tîneau să se întîlnească fiindcă aveau astfel prilej să-şi stea într-ajutor lui Ion Săracu la faţa locului, cu povaşa şi cu fapta, în anumii plănuri pline de cutezanţă, ale sale şi ale gospodăriei colective 1907 din Boieştea.

Erau sumedenie.

Şi pe cît de cutezătoare, pe atît de înţelept chibzuite.

Aveau a pune la cale mărirea uzinei electrice, faimoasa lor „Hidrocentrală”, cum o porecliseră, în glumă, pentru a sluji amîndouă satele.

În al doilea rînd, aveau a cerceta şi a-şi spune cuvîntul într-o părere a lui Ion Săracu, pe care şi-o însuşiseră în de-opotrivă măsură muncitorii pămîntului cei tineri şi cei bătrîni, din Cotul Bourului, ca şi din Boieştea. Anume, gîndul de a încerca să învie cu mijloacele de astăzi cultura de în abandonată şi uitată de aproape un veac jumătate, în vestita Vale a Inului de pe vremuri.

Şi în sfîrşit, hotărîrea de a aplica, începînd din toamna ce vine, cu precădere cîteva principii agrotehnice şi agrobiologice încă mai înaintate decît cele care făcuseră pînă acum vilva gospodăriei colective din Boieştea, a presedintelui şi a brigadierii Simina I. Săracu, de la grădina cu „drăcovenile” premiate la expoziţii.

Nu erau sumedenie de întrebări aşteptînd răspuns şi sumedenie de plănuri aşteptînd hotărîrea şi trecerea lor în faptă?

Pe toate apucaseră să le dezbătă în ajun, la sosire, numai în fugă şi numai în parie.

— Aminăm pe mine, zi de sărbătoare şi de odihnă! căzuseră cu toţii la înţelegere. Vom avea răgaz să le luăm la cercetă şi să le dăm de rost pe îndelete, cum se cuvine. Şi să chemăm pe urmă şi oamenii la sfat. Că s-au ivit oameni de chibzuială şi de nedejde în Boieştea noastră, de te întrebăi unde zăceau!

Pe urmă... — Sfat n-a mai fost de puţin pe urmă cum să fie. Dis-de-dimineaţă, desli zi de sărbătoare şi de odihnă, Ion Săracu, el îşi umflase masafirul pe sus la arie, cum i-au umflat cîndva avioanele „aliajilor” să-i ducă prin văzduhurile la Stalingrad, li băgase la grijă barometrul, care arăta ploaie.

Boieştenii nu voiau să creadă în rîptul capului şi se lăsau moale. Oricăia buraticii a sete? Zburau rîndu-nele pe jos? Umbla porcu cu paie în gură? Nul Ce barometru, deci?

A fost nevoie să-l vadă pe Ion Săracu şi să-l vadă pe oaspeţii săi pu-nind mîna pe furcă, pe ţapoase şi lopeţi, pentru a se îndemna la treabă.

Barometrul nu mînjise. Norii au prins a se buluci negri la marginea zăii spre seară cu detunături de furtuni. Dar claca lor o luase înaintea ploii.

Iar după munca Istovitoare şi încheiată la tanc cu izbînda cea mai deplină, cei trei vechi tovarşi şi prieteni n-au mai avut de merita desîndere la ospăţul lor pregătît de Simina, în podia plăcintelor cu poalele în brîu şi a grăşilor cu vin de culoarea rubinului. Toată voioşia „se corălisise”, cum zicea Ion cel de la stînga, fiindcă dezbateră a purces pe alte căi, spinoase. Acolo, unde o minăseră zonele de întunecuri lăuntrice şi chinutele întortocheri ale lui Grigore Zevedei, schimburile de do-jane tirzîi şi de împleticite explicaţii, zgîndireala acelor rani vechi şi pentru el încă necăzitate.

Abia acum, isprăvind-le toate, în lumina argintie a lunii, domni din nou desîndere între dînşii, aşa cum se amănuia de la fatnă, cînd se spălau de colb, de sudoare şi de pleoş-vă, ca într-o hîrjoană care-i întînere. Simina a stîns becul electric.

— Economie, tovarşeşie prezîdent! — Economie, economie!... Incuvi-întă bărbatul.

Toţi au împins masa şi scaunele spre latura deschisă a pridvorului, fără perdele de viţă agăţătoare, ca să le bată luna în faţă.

Cît despre desîndere, cum puteau oare să se desîndă mal bine altfel, decît recapitulînd cu întorsărit de muncă şi uşurată înveselire acum toate peripeţiile şi vrăjmăşile pe care adesea le-au biruit numai cu scrişnet de măsle şi cu unghiile înfipite în palme, pînă la sînge? Nu în acele îndîrjiri se călăseră? Şi nu biruinele lor de leri le dădeu neastîmăta încrederea în biruinţele lor de mine?

Ion Săracu începu cu o foarte nevinovată istorisire care nu se adresa de astă dată îndoeşii mie, călător mal rar, mal puţin informat şi mai proaspăt picat de la drum.

Foarte nevinovată era istorisirea. Foarte recentă şi foarte nitră. Dar nu lipsită de un anumit năduf ca şi îmi desînduiesc necazurile sale de victorie tractoristă, aîi de grav ameninţată de atîtea umbre conspiraţii.

— Celălalt Ion, Stoichiţă, pomenise despre vîgîlîntă.

Vîgîlîntă? He-he! răbănu Ion Săracu. Mai încapă vorbă? Fieşte că e nevoie de vîgîlîntă, mal ascultă decît oricînd. Asta n-ar fi ca mai grea războie. Cunoşti înamicul, cunoşti poziţiile lui înfrînse, li cunoşti tatica şi cunoşti pe unde vrea să dea atacul. Mai cunoşti ca adesea e mai anevoie să păstrezi poziţia unde ţi-ai înfipit piciorul decît ţi-a fost s-o smulgi de la ostrea din faţă, în iureşul unui asalt. Măcar atîtea ne-a învîţat războiul! Şi mai amare ne-a învîţat vremea de după război, cînd ne-am în-tors acasă şi ne-am lovit dintru înfrîn de cătrînşii stăpîni ai moşilor alie Emil Sava al nostru, mal pe urmă de

bogăţanii satului. Ufăşam de dînşii. Veneam înfrîn şi pocînd din frun-ză, cei puţini, cîţi am scăpat. Dacă alde Milache Sava şi alde Fredisor dădeau din colţ în colţ şi simînd că le-a venit şi lor veleştu, cu bogăţanii satului treaba a fost ceva mai în-curată, cum mai este tîncă şi astăzi!

— Te cred, eu ce-i spuneam? Întreba celălalt Ion, Stoichiţă. Pretîndîni aşteptau să le cădeţi în ghiare. Asta-i lege!

— Chiar că la strîmtoare ne aştep-tau, cu celele mal căpătşite şi cu ghiarele mal ascuţite. Cei doi ani de secetă pe noi ne-au uscat, dar lor le-a mai adus apa la moară. Partidul nu mai priddeea să se împartă la attea cile se iveau zi de zi. Mai avea şi alte lupte de dus, cu partidele celelalte care-şi ziceau istorice, poate fiindcă mlncaseră istoria ţării friptă. Nici pe dumneaţă bătăia Grigorîi, nu te-am mai văzut. Nici pe tîne, prietene Stoichiţă, nu şiam de unde să te iau... Şi nu-ţi închipui, dumneaţă, prietene scriitor, cu ce fiare aveam de luptat şi mai avem încă! Să ţi-o spună Simina şi celelalte mame, ale altor prunci. Noi, foştii soldaţi, am ajuns acasă cu mîmile goale, ca să ne găsim casele goale... Îi mai amînşetă dumneaţă, prietene scriitor, ce-ţi povesteam eu

acolo, la faţa locului, de strajă... Dar gîndul mi se întorcea mereu la Simina rămasă cu pruncii atea... Şi la alle mame, vădănela celor „Îngroşăi” în slepe, cu o droaie încă mai mare de flămînzii, de rufoşi, de descuşi!... Ştii dumneaţă, prietene scriitor, ştii dumneaţă ce făceau în arma cumplită, care a urmat după vara cumplită de secetă, cînd noi ne-am întors, dar în-că tot nu eram buni de mare ispravă, încă nedezmeliţii bine şi parcă stră-înî?... Am îngîlmat un răspuns, care nu l-a mulţumit pe Ion Săracu decît pe jumătate. Şiam ceva, însă numai din mărturiile răzlele, ale altora, acum ră-cite. Şi mă miram că nu mi-au venit acele mărturii de la el, nici în întîlniri-noastre trecute, nici în răvaşele pe care mi le-a scris.

— Ion Săracu se uită la Simina.

— Spune tu l o îndemnă!

— Acum au trecut toate. Ce să le mal dezgropăm? se lepădă gospodina vesitelor plăcînte cu poalele în brîu, scuturîndu-se cu o înfrînare de amî-tiri. Au trecut în-au să mă mîntăie.

— Ba nu aş! Chiar dacă au trecut şi chiar dacă n-au să mă vie, e bine să fie ştute.

— Atunci istoriseşte tu, Ionaş!

Intorcîndu-se cu faţa către mine, Ion Săracu istorisi:

— Afă că sărmanele de ele, mame şi bunice, toată iarna au astupat cu velineţ geamurile încăperilor înghe-tate. Într-acest chip prelungeau bezna dinăuntru şi în timpul zilei, ca să dea copilaşilor amăgiea unei nopţi care nu mai sîrşea, pentru a nu mai cere de mîncare... Mai dormi băteşelul mamei, că nu-i ziuă!... — Dară mi-foame, măicuţă, mi-i foame! — Nu-ţi spun că nu-i ziuă? Miine dimineaţă... — Măicuţă, şi n-are să se mal făcă ziuă niciodată? Ce fel de noapte e asta de nu mai sîrşeste?... — Aşteap-tă! Tacil Dormil Miine... Miine!... Un mline care nu mai venea!... Acestea nu le-am cetit nici într-o carte, prietene scriitor, şi poate nici nu le-a scris nimeni în nici o carte. Le-au trăit alţi copilaşi noştri, sugrumăi de foame şi de ghiarele bogăţanilor, care nu se mai săturau dumîcînd pămînturile celor prăpădiţi de sîrăcie, lîndu-le cu hăpca şi cel de pe urmă fol. — Dar pînă la sfîrşit, tot noi cu ajutorul parti-dului i-am pus cu botul pe labe. Pe tustrei bogăţanii noştri cu porcelele lor de pomină, Frige-Linte, mal zis şi Mate-Pestriţe, Calafă şi Cloncanul; cum şi pe cloncanii şi caifele mal mărîntele, care se prăsiseră în lipsa noastră, ca bălărele şi întîrîmirile ce-luială război.

Atunci, vorba prietenei Simina, de ce-i mal dezgropi, Ionaş?... Găsiu fostul căpitan Zevedei. Alurea mai în-doieleg, dar la voi? Nu le-aţi cîntat prohodul?

— Nicidecum! Crezi că nu înceară să mal mişte şi la noi?... Pîndese ceasurile de sovăială şi de slăbiciune... Azi un zvon, miine o spîrtă, poimîine o coadă de topor... Fîndcă însă nu ne-am culcat pe spate, nici nu le-aş spu-că avem ochii în patru pe dînşii, la mare ispravă n-ajung, chiar dacă se încumetă.

Fostul căpitan Zevedei se vînzol pe scaun, scoţînd larşi foc şi pară din capătul fiğării.

— Dacă dînşii n-ajung la mare is-pravă, n-ajungi şi tu la concluzia mea, Ionaş?

— Nu aici e hiba, cum ar zice lelea Verona din ţinutul Bihorului, bătăia Grigorîi. Ne potolim zi de zi în alle pledie de alt soi. Nici nu le-aş spu-că avem ochii în patru pe dînşii, la mare ispravă n-ajung, chiar dacă se încumetă.

Fostul căpitan Zevedei se vînzol pe scaun, scoţînd larşi foc şi pară din capătul fiğării.

— Dacă dînşii n-ajung la mare is-pravă, n-ajungi şi tu la concluzia mea, Ionaş?

— Nu aici e hiba, cum ar zice lelea Verona din ţinutul Bihorului, bătăia Grigorîi. Ne potolim zi de zi în alle pledie de alt soi. Nici nu le-aş spu-că avem ochii în patru pe dînşii, la mare ispravă n-ajung, chiar dacă se încumetă.

Fostul căpitan Zevedei se vînzol pe scaun, scoţînd larşi foc şi pară din capătul fiğării.

— Dacă dînşii n-ajung la mare is-pravă, n-ajungi şi tu la concluzia mea, Ionaş?

— Nu aici e hiba, cum ar zice lelea Verona din ţinutul Bihorului, bătăia Grigorîi. Ne potolim zi de zi în alle pledie de alt soi. Nici nu le-aş spu-că avem ochii în patru pe dînşii, la mare ispravă n-ajung, chiar dacă se încumetă.

Fostul căpitan Zevedei se vînzol pe scaun, scoţînd larşi foc şi pară din capătul fiğării.

— Dacă dînşii n-ajung la mare is-pravă, n-ajungi şi tu la concluzia mea, Ionaş?

— Nu aici e hiba, cum ar zice lelea Verona din ţinutul Bihorului, bătăia Grigorîi. Ne potolim zi de zi în alle pledie de alt soi. Nici nu le-aş spu-că avem ochii în patru pe dînşii, la mare ispravă n-ajung, chiar dacă se încumetă.

Fostul căpitan Zevedei se vînzol pe scaun, scoţînd larşi foc şi pară din capătul fiğării.

— Dacă dînşii n-ajung la mare is-pravă, n-ajungi şi tu la concluzia mea, Ionaş?

acolo, la faţa locului, de strajă... Dar gîndul mi se întorcea mereu la Simina rămasă cu pruncii atea... Şi la alle mame, vădănela celor „Îngroşăi” în slepe, cu o droaie încă mai mare de flămînzii, de rufoşi, de descuşi!... Ştii dumneaţă, prietene scriitor, ştii dumneaţă ce făceau în arma cumplită, care a urmat după vara cumplită de secetă, cînd noi ne-am întors, dar în-că tot nu eram buni de mare ispravă, încă nedezmeliţii bine şi parcă stră-înî?... Am îngîlmat un răspuns, care nu l-a mulţumit pe Ion Săracu decît pe jumătate. Şiam ceva, însă numai din mărturiile răzlele, ale altora, acum ră-cite. Şi mă miram că nu mi-au venit acele mărturii de la el, nici în întîlniri-noastre trecute, nici în răvaşele pe care mi le-a scris.

— Ion Săracu se uită la Simina.

— Spune tu l o îndemnă!

— Acum au trecut toate. Ce să le mal dezgropăm? se lepădă gospodina vesitelor plăcînte cu poalele în brîu, scuturîndu-se cu o înfrînare de amî-tiri. Au trecut în-au să mă mîntăie.

— Ba nu aş! Chiar dacă au trecut şi chiar dacă n-au să mă vie, e bine să fie ştute.

— Atunci istoriseşte tu, Ionaş!

Intorcîndu-se cu faţa către mine, Ion Săracu istorisi:

— Afă că sărmanele de ele, mame şi bunice, toată iarna au astupat cu velineţ geamurile încăperilor înghe-tate. Într-acest chip prelungeau bezna dinăuntru şi în timpul zilei, ca să dea copilaşilor amăgiea unei nopţi care nu mai sîrşea, pentru a nu mai cere de mîncare... Mai dormi băteşelul mamei, că nu-i ziuă!... — Dară mi-foame, măicuţă, mi-i foame! — Nu-ţi spun că nu-i ziuă? Miine dimineaţă... — Măicuţă, şi n-are să se mal făcă ziuă niciodată? Ce fel de noapte e asta de nu mai sîrşeste?... — Aşteap-tă! Tacil Dormil Miine... Miine!... Un mline care nu mai venea!... Acestea nu le-am cetit nici într-o carte, prietene scriitor, şi poate nici nu le-a scris nimeni în nici o carte. Le-au trăit alţi copilaşi noştri, sugrumăi de foame şi de ghiarele bogăţanilor, care nu se mai săturau dumîcînd pămînturile celor prăpădiţi de sîrăcie, lîndu-le cu hăpca şi cel de pe urmă fol. — Dar pînă la sfîrşit, tot noi cu ajutorul parti-dului i-am pus cu botul pe labe. Pe tustrei bogăţanii noştri cu porcelele lor de pomină, Frige-Linte, mal zis şi Mate-Pestriţe, Calafă şi Cloncanul; cum şi pe cloncanii şi caifele mal mărîntele, care se prăsiseră în lipsa noastră, ca bălărele şi întîrîmirile ce-luială război.

Atunci, vorba prietenei Simina, de ce-i mal dezgropi, Ionaş?... Găsiu fostul căpitan Zevedei. Alurea mai în-doieleg, dar la voi? Nu le-aţi cîntat prohodul?

— Nicidecum! Crezi că nu înceară să mal mişte şi la noi?... Pîndese ceasurile de sovăială şi de slăbiciune... Azi un zvon, miine o spîrtă, poimîine o coadă de topor... Fîndcă însă nu ne-am culcat pe spate, nici nu le-aş spu-că avem ochii în patru pe dînşii, la mare ispravă n-ajung, chiar dacă se încumetă.

Fostul căpitan Zevedei se vînzol pe scaun, scoţînd larşi foc şi pară din capătul fiğării.

— Dacă dînşii n-ajung la mare is-pravă, n-ajungi şi tu la concluzia mea, Ionaş?

— Nu aici e hiba, cum ar zice lelea Verona din ţinutul Bihorului, bătăia Grigorîi. Ne potolim zi de zi în alle pledie de alt soi. Nici nu le-aş spu-că avem ochii în patru pe dînşii, la mare ispravă n-ajung, chiar dacă se încumetă.

Fostul căpitan Zevedei se vînzol pe scaun, scoţînd larşi foc şi pară din capătul fiğării.

— Dacă dînşii n-ajung la mare is-pravă, n-ajungi şi tu la concluzia mea, Ionaş?

— Nu aici e hiba, cum ar zice lelea Verona din ţinutul Bihorului, bătăia Grigorîi. Ne potolim zi de zi în alle pledie de alt soi. Nici nu le-aş spu-că avem ochii în patru pe dînşii, la mare ispravă n-ajung, chiar dacă se încumetă.

Fostul căpitan Zevedei se vînzol pe scaun, scoţînd larşi foc şi pară din capătul fiğării.

— Dacă dînşii n-ajung la mare is-pravă, n-ajungi şi tu la concluzia mea, Ionaş?

— Nu aici e hiba, cum ar zice lelea Verona din ţinutul Bihorului, bătăia Grigorîi. Ne potolim zi de zi în alle pledie de alt soi. Nici nu le-aş spu-că avem ochii în patru pe dînşii, la mare ispravă n-ajung, chiar dacă se încumetă.

Fostul căpitan Zevedei se vînzol pe scaun, scoţînd larşi foc şi pară din capătul fiğării.

— Dacă dînşii n-ajung la mare is-pravă, n-ajungi şi tu la concluzia mea, Ionaş?

— Nu aici e hiba, cum ar zice lelea Verona din ţinutul Bihorului, bătăia Grigorîi. Ne potolim zi de zi în alle pledie de alt soi. Nici nu le-aş spu-că avem ochii în patru pe dînşii, la mare ispravă n-ajung, chiar dacă se încumetă.

Fostul căpitan Zevedei se vînzol pe scaun, scoţînd larşi foc şi pară din capătul fiğării.

— Dacă dînşii n-ajung la mare is-pravă, n-ajungi şi tu la concluzia mea, Ionaş?

— Nu aici e hiba, cum ar zice lelea Verona din ţinutul Bihorului, bătăia Grigorîi. Ne potolim zi de zi în alle pledie de alt soi. Nici nu le-aş spu-că avem ochii în patru pe dînşii, la mare ispravă n-ajung, chiar dacă se încumetă.

Fostul căpitan Zevedei se vînzol pe scaun, scoţînd larşi foc şi pară din capătul fiğării.

— Dacă dînşii n-ajung la mare is-pravă, n-ajungi şi tu la concluzia mea, Ionaş?

— Nu aici e hiba, cum ar zice lelea Verona din ţinutul Bihorului, bătăia Grigorîi. Ne potolim zi de zi în alle pledie de alt soi. Nici nu le-aş spu-că avem ochii în patru pe dînşii, la mare ispravă n-ajung, chiar dacă se încumetă.

Fostul căpitan Zevedei se vînzol pe scaun, scoţînd larşi foc şi pară din capătul fiğării.

— Dacă dînşii n-ajung la mare is-pravă, n-ajungi şi tu la concluzia mea, Ionaş?

— Nu aici e hiba, cum ar zice lelea Verona din ţinutul Bihorului, bătăia Grigorîi. Ne potolim zi de zi în alle pledie de alt soi. Nici nu le-aş spu-că avem ochii în patru pe dînşii, la mare ispravă n-ajung, chiar dacă se încumetă.

Fostul căpitan Zevedei se vînzol pe scaun, scoţînd larşi foc şi pară din capătul fiğării.

Ion Săracu se uită la dînsa. Se uită la Simina.

Am înţeles că amîndoi ar fi vrut a trea oară să-şi trîmită copiii la culcare şi că tot nu se îndurau. Nu s-a îndurat Ion Săracu nici măcar să o ameninţe să se mai încurte la fetiţă.

S-a prefăcut a nu lua aminte la în-teruperea ei şi urmă:

— Aşa m-am trezit şi eu luncînd mal înfrîn pe o coajă de bostan, ca să casc apoi ochii mal vîgîlîntă la cele ce se petrec în capul Boieştenilor noştri, şi încă mai anapoda, chiar în căpă-ţina mea de mare şi chipurile de prea chibzuit presedînt! Facem planuri, clişigăm încreierile, nu ne dăm în lături de la inovatii, de se crucesc şi supuse în sin babele şi moşnegii sa-telelor, am bălîut toate normele cu pro-ducţie la hectar din lot raional, pot zice din toată regiunea. Fruntea la a-rături, fruntea la semănături, fruntea la colectării. De unde asta?... Din toate pildele care s-au prelucrat hăt! Tirziu în mîntea mea şi a altora întorsî din război şi din prizonierat din toate în-văţăturile culuse de prin Uniunea So-vietică şi de prin cărţile pe care le-am căpătat mal tirziu. Atunci nu-mi dă-deam socotălia, nu le cercetam şi nu le pipăiam toate ca Dimitrie Celul I-omînteanul. Le-am rumegat pe-delete. Mi-au fost de folos abia după ce am ajuns acasă, şi ne-am cugeţat asupra lor... Dar la ceva tot nu luasem a-minte. Duceam şi duceam război cu judecării, fără să ne dăm seama că chibzuirii şi lucrăm chibzuate. Li trageam înainte cu vîgîlîntă cînd era vorba de dînşii, şi nu ne durea nici în cot de vîgîlîntă cînd era vorba de ce se petrece în satele noastre. Ahal se bucurau. Boieştenii noştri şi eu cu dînşii: ahal s-au prîlit cel

Academia Republicii Populare Romine a sărbătorit pe Mihail Sadoveanu

Acad. prof. dr. C. I. PARHON, președintele de onoare al Academiei R.P.R. :

O dăruire continuă

Avem astăzi în Academia Republicii Populare Romine o zi de sărbătoare. Măcar trebuie bogățiile nescutite de cuvinte și măiestria jubiului nostru...

au sorbit patriotismul și și-au văzut oglindite nădejdile. Muntele și-a deschis adesea inima, dându-le oamenilor bogățiile sale...

Acasă strălucire se revarsă din plin asupra țării și Academiei noastre. Activitatea dvs. neobosită, maeștră...

Acad. prof. TUDOR VIANU :

Pe culmea cea mai înaltă a creației *

In opera lui Mihail Sadoveanu s-a impus din ce în ce mai puternic omul cu problemele lui... De la primele povestiri până la Mitrea Cocor...

răspuns nimica. A început a rîde... Făcând dădu din cap și zîmbi. Zîmbi și moșneagul scuturîndu-și pletele...

mal dulce, cu puteri alinătoare. Vorbește înțeleptul Sindipa către ucenicul său Ferid, care va fi chemat în curînd să-și conducă popoarele...

* Din partea finală a conferinței „Mihail Sadoveanu la 75 de ani”.

Mihail Sadoveanu semînd în Cartea de aur a Academiei R.P.R.

Acad. prof. dr. N. G. LUPU :

Fruntaș al mișcării mondiale pentru pace

Luptătorii pentru pace din țara noastră iau parte cu o nespuză bucurie la sărbătorirea academicienului Mihail Sadoveanu...

Mihail Sadoveanu a dat un minunat exemplu, arînd că intelectualii din țara noastră trebuie să se situeze alături de întregul popor...

dădî de Aur a Păcii pentru opera sa „Mitrea Cocor”, a constituit o nouă și strălucită consacrare pe plan internațional a nobiliei sale activității.

Acad. MIHAIL SADOVEANU :

Datoria mea este să merg înainte

In încheierea ședinței solemne a Academiei R.P.R., maestrul Mihail Sadoveanu a răspuns:

„În încă odată să mulțumesc Partidului Muncitoresc Român, Guvernului și Academiei R.P.R. pentru cinstea ce mi-a făcut-o, pentru toate cuvîn-

tele bune și prietenești care mi-au fost aduse. Scotoceș că datoria mea este să merg înainte, cu puterile pe care le mai am”.

Din Născud drumurile te îmbrăie să te îndrepti către trei sate: Coșbuc, Prislop și Reteag, satele scriitorilor George Coșbuc, Liviu Rebreanu și Ion Pop Rețeganul.

POPASURI PRIN SATELE SCRITORILOR TRANSILVANI

105 ani, scîpînd din închisorile cetății medievale Bistrița și venind pe un cal alb să îndemne mîile de țărani din cele 21 de sate de graniță adunați la Salva să nu jure credință Mariei Terezie...

Joc din satul Prislop

ghere, dansul pornește să se desfășoare larg spre repezișul jocului năvalnic al tuturor perechilor — contopite în grupul mare, colectiv.

Casele (ărănești) urmează cursul unei tradiționale arhitecturi românești: casa e simplă — construită îndobște din lemn, acoperită cu șindriță — avînd o tindă și o odaie; în fața casei un pridvor strălucit de stilul împodobit cu creștături în lemn...

tele și manuscrisele aflate în satul Prislop care vorbesc despre Vasile Rebreanu, tatăl romancierului, și modelul dascălului Herdelea din roman, precum și documentele și manuscrisele aflate în satul Reteag în bibliotecă...

Străvechi tradiții trăiesc în aceste sate, în obiceiurile de la sărbătorile nașterii, a nunții, de la procesiunile mortuare. Intinși încă poezie nedepășită de cîntec și de dans...

Oamenii aceștia, păstrători ai tradițiilor naționale pe planuri multiple de viață, nu-și opresc formația istorică în cadrul liniilor mari ale tradiției. Dealfel — lucrul e cunoscut — păstrarea tradițiilor formate de-a lungul veacurilor, dovedește o atenție ascuțită la tot ceea ce a adus bun fiecare...

Bibliotecarul începe să devină în satele bistrîțene și născudene un cetățean nepăsător din centrul vieții satului. În găsesci rar la masa de lucru scuturîndu-și cheile în așteptarea unui cititor. În schimb, asemeni bibliotecarilor din Ciurea din comuna Prundul Bîrgăului, își încarcă sacul cu cărți în spinare și pornește pe urcusul potecilor satelor să împartă cărțile.

Ruinele cetății Rodna, arsă în anul 1242

De Rodna Veche e legată și istoria celor 21 de sate de graniță — prînte ele și Hordoul lui Coșbuc. Răscoalele de decenii ale țărănilor lobagi din aceste sate, înapoi întinse alfel pe nobilii bătrînilor burg medievale Bistrița...

În satele nord-transilvane, temeiurile tradițiilor artistice și culturale își aduce spurul și valoros la febrila dezvoltare a procesului cultural, zăre din zilele noastre. Țăranii harnici de pe aici și-au construit prin brațele și dinții lor cămine culturale ducînd lucrările de construcție de la temelii până la operațiile de finisaj...

De pe aici și-a cules „Poveștile ardelenești” învățătorul Ion Pop Rețeganul, de pe aici și-au trazoare poezii lui George Coșbuc care înfrunchează acei țărani puternici, oameni frumoși din „Nunta Zamfir” și „Moartea lui Fulger”, fetele springerilor cu suflet bogal, harnice forțătoare de fire de țărani și țesoare de „rochii lungi țesute-n flori”.

De unde cununa pleacă, Rămîne țarina-necăță, Pe unde cununa vine, Rămîn țarinile pline.

Femele purtătoare de cunună — aiese dintre cele mai harnice și mai iestive secerătoare — sînt întimpinate de familiile țărănilor cu cele mai gustoase bunătăți, cu pline căldă, în vase de lut înflorite, învîlțite în stîncere de tort. Acest obicei îl întîlnim și drept rar și cunoscut îndobște de secerătoare din satul Breaza.

Există în aceste vorbe ale țărănilor despre scriitorii lor, și modestie, dar și înaltă stimă obștească revendicativă.

Satele de pe aici, vechi de sute de ani, îndobște cu populație compactă românească, au istoria trecută în povestiri și legende orale. Trăiesc în creația populară a locului Mathias Corvin, Ștefan cel Mare, Petru Rareș, Pintea Viteazul. Printre legendele cele mai iubite este aceea care-arată pe bătrînul Todor Todoran, în vîrstă de

„E greu să urmărești circulația unei cărți prin aceste sate după registrele de evidență ale bibliotecilor. O carte bună, împrumutată, face ocolul satului, fără intervenția bibliotecarului îndobște, și se întoarce citită de mulțime de cetățeni. Învățătorii, bibliotecarii, pătrund în centrul activității obștești. Învățătorii ca Georgeviș și Ilbovan Oniș din satul lui Coșbuc, sau ca Vladimir Iacu din satul Prislop al lui Rebreanu își grăbesc lectura în varlate domenii de muncă și gîndire pentru a putea face față deselor întrebări ale țărănilor.”

Ștefan Bănuțescu
Fotografiile: Ion Miclea-Ciuj

O filială a editurii E.S.P.L.A. la Tg. Mureș

Zilele acestea au apărut primele cărți de beltristric editate de filiala Editurii de stat pentru literatură și artă din Tg. Mureș, recent înființată. Volumele cuprind lucrări ale membrilor filialei din Regiunea Autonomă Maghiară a Unității scriitorilor din R.P.R., printre care romanul „Jurămîntul locotenentului” de Laszlo Gagy și culegerea de nuvele a scriitorului Papp Ferenc intitulată „Constința”, care a fost ilustrată de Nagy Pal, artist plastic din Tg. Mureș.

Există limbă literară nescrisă?

DISCUȚII

Nu mă opresc, înțelegând astfel rîrile de față, nici la halna mai mult sau mai puțin immoderată a conferințelor, a comunicărilor sau a discuțiilor științifice și culturale, nici la vîrsala îngrășită a celor instruiți. Nu vesele la limba creațiilor populare astăzi și de altădată. Avem dreptul să-i zicem și ei „literară”, înșiși la început și uneori vreme îndelungată nu este scrisă?

Mulți se codesc s-o denumească stiel, fiindcă nu îndepărtate toate îndoielile cerute de ei limbii literare. Apoi, cum o strictețe, nu întotdeauna această, aceste condiții, unii cercetători au ajuns la concluzia că nu este, pildă, nu putem avea limbă literară decât cel mai devreme în secolul al XVI-lea. Alții, și mai exigenți, consideră că această dată este prea timpurie și ne proune secolul al XIX-lea. În orice caz, și unii și ceilalți exclud creațiile populare din această sferă.

Judecînd însă lucrurile, fără a le omplina, fără înrebări lăturale — ie pildă, dacă limbă literară suportă și în ce măsură suportă existența paralelă a graiurilor și dialectelor, în ce măsură trebuie să nu se privească termenii forme și construcții în graiuri și dialecte, etc. — n-avem de dat decât un răspuns, a cărui înțeles poate mira, dar care nu este din această cauză mai puțin devărat: limba literară apare cu mult înainte scrisului ca formă a culturii populare.

Ca față sferită, adesea foarte frumoasă și foarte în sferită, a limbii întregului popor, limbă literară nu este în fond decât realizarea concretă a intențiilor de totdeauna ale oamenilor de a-și perfecționa uneltile. Și cu oate deosebită dintr-unel și limbă, forma e literară nu numai că nu este lăsată niciodată în paragină, dar este necontenit consecvent perfectonată. De aceea, primul lucru pe care trebuie să-l facă cineva cînd reea să caracterizeze o formă a limbii a literară, este să-și lămurească un vpt simplu: există invenția de a ale- și imbrina în așa fel cuvintele în- lî comunicarea ideilor să se facă hal bine decât de obicei?

Scrisul nu este fotografie, el picură. El reprezintă pentru oricine adevărul ideii purtătoare obligată de a le scrie cît mai bine. În acest sens el este constrîngere, constrîngerea de a rezana lucruri pe care, de obicei, e faci fără nici o bătaie de cap. Înd scrie, indiferent ce, omul se imte încrecat cu o mare răspundere peală, fiindcă cititorul lui pot fi bulți și variați; elnd vorbeste el, vede interlocutorul sau interlocu- brii, vede ce simțurile ascultătorilor. To- și un număr mare de ascultători re același efect ca și scrisul, căci ree să crească sentimentul răsoun- rii sociale. De aici și „tracul” vor- rii în public. În apărare, scrierul este una din cauzele exprimării mai grîjite. În realitate, el nu este de- t o condiție, indiscutabil o condiție barte imponentă, dar nu o cauză, de- treme ce și numărul ascultătorilor și de- tateodă chiar realitatea unuia sim- ur, însă ne gîndim cum vorbese el, n- tite și și cum se adresează (profe- onilor) produc același efect.

Ășadar, cît puțin teoretic, limbă terară apare ori de cîte ori crește entimentul de răspundere socială pînd comunicările între oameni, de- tice natură ar fi ele. Simpla formare a unor indicații administrative, sînd din acele simțurile, limbă literară, în ciuda sfîngitorilor, n- cînda particularităților ei locale; a care exprimate îngrîșită.

Unii lingviști dau aceste forme pri- tive a limbii literare — dar numai nd este scrisă — denumirea de dia- et — s-ar putea spune chiar grai terar, din cauză că are prea multe articularități locale pentru a fi con- siderat limbă. El introduce astfel în- conceptul de limbă literară ideea că- t trebuie să fie limba de particula- țități regionale, să fie unică, la fel a limbii întregului popor. Nu cred însă că au dreptate, — dacă prin- nic înțeleg absența oricărei particu- larități locale — nu numai pentru că ste vădit insuficiență a defini limbă terară prin latura ei negativă, dar ai ales pentru ca astfel ne vedem și- și declarăm neliterare o mulțime e limbii de cultură, — prietare și o- mnia. Cînd dintre scrierilor noștri ar ezista la acest criteriu? Nici M. Sa- ovanu, nici M. Benic nu ar mai fi literari! Pe de altă parte, nimeni nu e îndoielose totuși de faptul că limbă orbită de poporul român este unică, eși, în R.P.R. există graiuri regionale, eși, în practică, noi vorbim sau limă literară, mai mult sau mai puțin în- uențată de graiul pe care l-am de- rîns din copilărie, sau pur și simplu este grai.

În lucrările sale privitoare la tarxism în lingvistică, I. V. Stalin uncea că ramificațiile limbii sînt o vadă a caracterului ei unic. Prin- cu nu trebuie să înțelegem așadar absența unor particularități locale, eși nu vom putea vedea niciodată caracterele care dau limbii calitatea e a fi unică, dacă ne învîrtim în- jurul în jurul acestor particularități, săgerîndu-le importanță. Prin unicu- ebuie să înțelegem prezența în limbă a tuturor trăsăturilor comune din- e graiuri și dialecte. Orice limbă e început, în forma ei literară, e lîng trăsături comune, numeroase articularități locale, pe care le pier- e apoi treptat, fie generalizîndu-le cu- tuel, în ritmul răsîndirilor din ce- t ce mai largi a limbii literare, fie a-și mod.

Considerăm de pînă aici, mai gîndi poate decât s-ai convenit, au- st totuși necesare pentru a arăta de- e integrăm în limbă literară și forma elui mai simplu proverb și pe aceea e celei mai sfîngace strîgături. Încă dată, nu este vorba de arta expre- țării altmîd în aceste creații, în- tiora numai și numai de faptul că în- tice proverb și în orice strîgătură se nanțesă dorința de a spune lucrul- le mai bine decât de obicei. N-am dus de la început exemplul Hlădei, l Odisei, al vedelor, al bilinelor sau l eponeilor nordice, n-am propus entru discuție nici Miorita, nici To- a Alimos, nici Iorgu Iorgovan, nici lre creații de mare amploare, fiind- e ne-ar fi îndepărtat de planul to- tetic al discuției. Dar acum ne pu- am întreba dacă aceste opere sînt nu în limbă literară. După păr- ea mea, simplul fapt că sînt în ve- ritate este de ajuns pentru a le socoti ompuse în limbă literară, căci ver- ul nu este oare și el o dovadă a reșterii răspunderii sociale față de comunicarea pe care o faci? Nu mă opresc de caracterul unic al limbii în balada Toma Alimos de faptul că- t una din trăsăturile comune ale raiurilor rominești? Cred că nu.

De ce am contesta atunci acesteii mai calitatea de literară? Numai entru faptul că a început prin a fi

nescrisă? Dar cultura popoarelor este mai înfii orală și numai țerziu se consemnează prin scriere. Simțem de- tacei că limbă literară este o formă a culturii, dar nu admitem o limbă literară orală, deși cultura poporului nu începe cu inventarea scrisului?

Pentru unii limbă literară trebuie să fie fixă, probabil vor să spună sta- bilită, căci termenul fix este în orice caz nepotrivit. Dar ce înseamnă sta- bilitate? Înseamnă oare că limbă literară cere indivizibili luai aparte să nu se îndepărteze de ea în anu- mite împrejurări solene, cînd scriu cînd vorbesc în public, etc? Dacă da, ea este într-adevăr stabilă. Dar dacă stabilitatea ei este în raport cu ceea a întregii limbii, lucrurile se schimbă. Cum putem socoti îmbogățirea verbi- ginoasă a vocabularului limbii lite- rare scrise, simplificarea morfologică și varietatea de ce în ce mai mare a sintaxei, din limbă noastră, în pri- ma jumătate a secolului al XIX-lea, ca dovezi de stabilitate? Limba lite- rară este de fapt mai schimbătoare decât cea populară, căreia îi spunem populară numai fiindcă nu avem un termen mai potrivit la îndemînă. În realitate, limbă literară nu se opune celei populare, ci limbii de fiecare zi, aceleia în care cerem un pahar cu apă, lîngurim brînză ori mîlai, ne su- părăm și ne împacăm.

Postă că și în privința stabilității domnește puțină confuzie, datorită ideii că limbă trebuie înfii scrisă pen- tr a fi literară, căci dacă „scrita manent”, cum să nu fie literar ceea ce rămîne așternut pe hîrtie?

Cred că stabilitatea limbii literare nu trebuie pusă însă în legătură nici cu scrisul, care nu face decât să fixeze un fragment de limbă literară conști- tuită, nici cu schimbările de amănunt dintr-un grai sau altul, cu existen- țența — permanentă în ea — a trăs-ăturilor comune ale limbii întregu- lui popor. Mănușchiul de trăsături co- mune da și acesteia din urmă și lim- bii literare însușirea de a fi stabilă, dar nu în totul la fel, căci cînd trăs-ăturile limbii literare este puternică, e- ventualele modificări, chiar ale trăs-ăturilor comune ale limbii întregu- lui popor, pot să nu se reflecte imediat în forma ei literară.

Oricum ar fi însă, în orice creație populară trebuie să apară toate trăs-ăturile comune ale limbii întregu- lui popor, și cum ele dau stabilitate și limbii populare și celei literare, sta- bilitatea devine un argument puternic pentru teza caracterului literar al limbii creațiilor populare.

După cum am mai spus, nu ating aici problema realizării artistice a limbii literare, fiindcă există limbă literară mai frumoasă și mai puțin frumoasă, ca orice lucru, iar aceasta este altă problemă. În general, însă, fiind tributari unei prejudecăți foarte răspîndite astăzi, după care limbă literară n-ar fi decât limbă lite- rată, simțem înclinată să dăm acest titlu numai limbii realizate arti- stic. Dar dacă, în loc de „literară”, am vorbi despre limbă „a culturii”, aproape toate nedumeririle s-ar risipi, iar chestiunea de formă de expri- mare a culturii populare n-ar mai exista decât în scris, ar fi mult mai ușor și mult mai ușor rezolvată.

Condiția de bază a existenței lim- bii literare — manifestarea creșterii sentimentului de răspundere socială față de comunicarea pe care o face celorlalți — nu este desigur o condi- ție unică pentru limbă literară. În- altă ce ne referim la puritatea ei, trebuie să recurgem la condiții noi. Dar „puritatea” particularităților locale — nu este tot una cu limbă lite- rară, după cum puritatea apel nu este tot una cu apa, nu este apa însăși.

De aceea, I. Creangă, cu toate mol- dovismele lui, I. L. Caragiale, cu toate mumtismele lui, I. Slavici, cu toate ardelenismele lui, scriu totuși în limbă literară. Faptul acesta, faptul că nici Camil Petrescu și nici Petru Dumitriu nu dau o coloratură regio- nală scrisului lor, pe cînd M. Sado-

veanu și M. Benic se mai în de graiul lor de acasă — este mai de- grabul o chestiune de critică literară. Datorită unității și puternice, adică datorită prezenței în ea a mai multor trăsături comune decît au alte limbi, limbă romină se prezintă într-o situa- ție foarte favorabilă pentru literatura artistică. Folosirea elementelor regio- nale în opere de literatură nu este interesată nici oficial, nici prin tradi- ție. Mai mult, particularitățile locale ajută adesea pe scriitor să creeze o atmosferă. Exagerarea în această pri- vînță nu aduce prea mari prejudicii operei literare. În orice caz, ea are urmări mai puțin nefecite decît a- ceiași exagerare comisă de un scri- tor german sau francez. La noi, pen- tr a fi autentic dialectal, scriitorul trebuie să se forțeze, căuțînd particu- laritățile locale cu dinadinsul, aglom- rîndu-le, insistînd asupra lor.

Iată de ce problema purității limbii literare nu este problemă de lingvisti- că decît în al doilea rînd. Pentru ca lucrul acesta să fie și mai evident, să ne gîndim la stilul oficial și la cel al periodicelor neliterare în comparație cu stilul literaturii. Limba noastră literară se caracterizează astăzi prin faptul că admite particularități locale în stilul literaturii artistice, dar le gonește din celelalte stiluri, din cel administrativ, din cel științific, etc. Cînd și cum să stabilize această si- tuație, nu putem arăta aici, dar fan- tul trebuie reținut, pentru că el sprijină ideea că limbă creațiilor populare este limbă literară. De vreme ce chiar în stilul literaturii scrise se admit ele- mente regionale, cum ar putea fi con- siderată neliterară forma unor creații populare cu astfel de elemente?

Data de la care putem vorbi de limbă literară romină trebuie deci împinsă mult înapoi, spre vremea cînd apar primele manifestări ale culturii noastre populare în forma lor originală. Data aceasta nu poate fi precizată deocamdată, dar dacă este vorba de precizie, de unde reiese că limbă literară apare la noi exact în secolul al XVI-lea? Din scrierea ei pe hîrtie? Dar dacă mișne se desco- peră niște texte din secolul al XIII-lea? Secolul al XVI-lea este o dată condițională, lezată de material de apariția scrisului românesc. Este adevărat că unii cercetători încearcă să demonstreze — și nu fără temei — că limbă noastră din secolul al XVI-lea seamănă foarte bine cu cea de astăzi, ceea ce ar proba caracte- rul ei literar. Dar ce putere are acest argument, cînd n-avem texte dinainte de secolul al XVI-lea? Dacă ele ar exista, comparații dintre limbă lor și cea de astăzi ar da aceiași rezultat ca și cea făcută între sec. al XVI-lea și astăzi. Procedul acesta are pe de- asupra și marele defect al argumen- țării facile. Aproape tot altl de vor se poate arăta că limba din secolul al XVI-lea nu seamănă chiar așa de mult cu cea de astăzi. Deschideți Psaltirea Scheiană, Codicele Vorone- țian sau Pălia de la Orăștie și vă veți convinge repede că, fără litera- tură, unii specialisti nu înțeleg mare lucru. Luați însă orice selecție de folclor, orice basm, cîntec bătrî- nesc sau basm și nu veți mai avea nevoie de specialist, chiar dacă fîl- nului multe particularități locale.

Nu contest că diferențele între lim- ba creațiilor populare maramurese, să zicem, și cele din Muntenia, pot fi importante, dar limba în care au fost compuse aceste creații nu este, nu poate fi, în afara limbii literare, după cum graiurile nu sînt în afara limbii unice a întregului popor. Particularitățile lor nu negă, ci dim- potrivă confirmă existența unei limbii literare cu mult înainte de secolul al XVI-lea. Ea se manifestă în as- pecte diferite, citeodată cu profund caracter regional, și este totuși unică cînd din punct de vedere al conțin- tului și comunică ideii mai bine și mai frumos, mai organizat decît de obicei, a- și precizat prin viu grai.

Arta militantă în plastica noastră

(Urmare din pag. 1-a)

mai în curentele burgheze, mai ales de la impresionism încoașe, vom găsi o deplină proslăvire a formulei. Cu toate metele diferențieri de formație artistică și de naționalitate, dot re- prezentanți ai poantismului de pildă, sînt greu de deosebit. Dar chiar ta- lente viguroase cum au fost impresi- onisti Manet, Monet și Sisley, a- tunci cînd au cedat atotputerniciei unor rețele preconcepționale, ajung să vadă realitatea prin ochelari defor- mați și să-și anuleze propria lor per- sonalitate. E cunoscut exemplul cele- brului triptic de peisaj din muzeul Louvre, în care sînt înrămate trei imagini picturale ale aceluiași moti- v, văzute de acești trei artiști: este imposibil, fără să descieri mai înfii semnăturile, să identifice autorul. Ce să mai spunem despre expresionisti, cubiști, futuristi, constructiviști sau supracrealiști? Cei care au făcut și fac astăzi discuții în jurul libertății și al personalității artistice, se con- fundă de multe ori între ei realmente ca două picături de apă.

Realismul socialist cere o trăire autentică, o creație originală. Artista unei societăți care construiește so- cialismul trăiește alături de eroii ope- rei sale fenomene sociale așa cum istoria nu a mai cunoscut. Ele sparg orice țipare, ele nu pot fi prevăzute de rețete, sau de vreo formulă ca- talogată.

Marxismul în care burghezia a ad- dusu plastică nu poate fi respit de- cît de o nouă societate. Doar lumea socialistă poate crea o nouă gîndire artistică fecundată de avîntul revo- lutionar al clasei muncitoare și a cărei activitate înseamnă construcție și pace, înseamnă luptă împotriva dis- trugerii și războiului.

Dar înnoirea artei nu se poate în- făptui atîta vreme cît creatorul ră- mine izolat în atelier, aînd doar din- ziare de mersul înainte al construc- ției socialismului. Pictînd naturi moarte, portrete întime, studiul de co- paci sau funduri de curți, artistul nu poate găsi noua viziune și nici nu poate contribui la întemeierea unui nou stil.

Bătînd pasul în loc, el ajunge să se îndoiască de sine, de rostul lui în lumea nouă, în iureșul năvalnic spre cucerirea viitorului, cel rămas în urmă devin stingheri și ignorați. „Rostul” artistului în societate este de prim ordin. Dar așa după cum socie- tatea nu se poate lipsi de artă, nici artistul nu se poate lipsi de public fără a nu pune la îndoială chiar sen- sul lui de creator. Larga aperele de care se bucură atîta opere va- loroase create în ultimii ani, condi- ție mereu mai bune pe care regîm- tul nostru de democrație populară le creează artiștilor, arată împede- marile posibilități de dezvoltare ale artei noastre. Toate acestea ne în- drituiesc să fim convinși că greută- țile actuale ale mișcării noastre plas- tice nu sînt de neînvins: adevăra- tele valori artistice vor găsi cu cer- titudine drumul spre lumină.

Ion Coteanu Paul Constantin

BOGATA PALETĂ A REALITĂȚII...

IOANA IVASCU fruntașă în gospodăria colectivă „Scnteia”-Ieud. Desen de V. KAZAR

Minerul I. MOISE fruntaș în întrecerea socialistă, Peștera. Desen de G. IVANCENCO

Minunata forță a realismului socialist

(Urmare din pag. 1-a)

partidul ei, drept singura cale pentru rezolvarea radicală și definitivă a suferințelor și asupririi de veacuri. Iar „Aventura în lunca Dunării” adu- ce imaginea concretă a socialismului, a vieții care începe acolo unde oam- enii au și străbătut „drumul spinos al înțelegerii”.

Ideologia partidului clasei muncito- are a sprijinit talentul scriitorului să ajungă nu numai la definirea și reprezentarea justă a esenței fenomene- rilor sociale, dar și să descifreze din elementele realității, sensul și fazele concrete ale dezvoltării ei viitoare. Chiar narațiunea istorică a cunoscut, datorită metodei realismului socialist, un succes superior prin povestirea „Nicoară Potcoavă”, care împlinește și desăvîrșește viziunea asupra trecu- tului, domeniul în care scriitorul atîn- sese un nivel foarte înaintat, în crea- ția sa anterioară în seizura și re- darea perspectivei de desfășurare a faptelor.

Proza românească realistă dintre cele două războaie a avut în Camil Petrescu un reprezentant de frunte, cu cele două romane ale sale „Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război” și „Patul lui Procus”. O atenție și subtilă investigație a rapor- turilor sociale care defineau clasele, o preocupare continuă — evidentă și în pieșele sale — pentru destinul și problemele intelectualului, au caracte- rizat opera lui Camil Petrescu creată pînă în epoca puterii populare. Aceste calități și preferințe ale scriitorului și climat de dezvoltare în anii noștri cînd ideologia partidului a ajutat omenii de cultură și artiștilor să în- țelegă căile juste pentru punerea în valoare a întregii lor capacități crea- toare.

Personajul Bălescu din pieșă care- i poartă numele și din romanul „Un om între oameni”, are la bază întreaga experiență a eroulor-intelectuali din opera lui Camil Petrescu. În figura lui Bălescu se împletește gînditorul cu luptătorul revoluționar și cu orga- nizatorul, pînă în lumină idol avan-

sate despre rolul intelectualilor în societate, idei pe care le promovază învățătura marxist-leninistă. Dar, scri- torul a realizat totodată, în pieșă și incomparabil mai amplu în roman, o întreagă cronică a epocii contempo- rane eroului său, cercetată și zugră- vită cu ajutorul metodei de creație a realismului socialist. Aceasta a fă- cut ca, în episoadele și tablourile despre momentul revoluționar 1848, să ni se înfățișeze toate clasele și stru- turile societății acelei vremi, fiecare cu tendințele, cu oamenii, cu practi- cile sale. Puterea de adevăr a docu- mentului cercetat cu pasiune și obiectivitate se imbină alnd indescutibil cu fantezia orientată realist, a arti- stului care folosește o metodă avan- sată de creație, și e călăuzit de o gîndire științifică; pieșă „Bălescu” și romanul „Un om între oameni” aduc un mesaj plin de adevăr și frumusețe despre un moment atît de complex și frîmțant din istoria noastră; ele sînt cele mai de seamă creații ale lui Camil Petrescu și se înscriu între capodoperele clasice ale literaturii noastre.

Cezar Petrescu a realizat o operă de dimensiuni cum puțin avem — nu numai ca număr de pagini, dar mai ales ca putere de a surprinde com- plexitatea societății burghezo-mos- țestice de la sfîrșitul secolului trecut și din primele patru decenii ale secolu- lui nostru. Sub acest raport, nu gre- șim cînd afirmăm că opera lui Cezar Petrescu ne dă cel mai amplu și va- riabil tablou din literatura noastră de- spre clasele, problemele și aspectele orînduirii capitaliste. Scriitorul a se- zisizat caracterele noului stadiu de dez- voltare a capitalismului, intrat în faza sa imperialistă, a pus problemele satului și ale claselor de mijloc, apă- sate de forța și morala banului; a arătat sfîrșitul nedemn, prăbușirea celor ce-și legau soarta de marea capital, și înfrîngerea celor ce înce- cară să se împotrivască, opunîndu- li dorința de viață cîntăcită.

Noile cărți ale scriitorului, nuvelele cuprinse în volumul „Vino și vezi!” (1954) și romanul „Oameni de ieri —

Oameni de azi — Oameni de mine” (1955) ne aduc nu numai chipurile și problemele noii realități — chi- purile și problemele construirii socialismu- lui, dar ne aduc și o nouă viziune despre epoca atît de amplu analizată în cele aproape cincizeci de volume create anterior.

Cezar Petrescu a denunțat în cea mai mare parte a operei sale caracte- rurile rapide, distrugătoare, al capitalis- mului; romanele „Întunecare”, „Aurul negru”, „Calea Victoriei”, „Plecăt fără adresă”, „Oraș patriarhal” sînt cele mai importante pieșe ale procesului pe care scriitorul îl intenționează orîndu- irii capitaliste. Dar sentința în acest proces, aperearea asupra destinului clasei capitaliste și a regimului insti- tuit de ea, Cezar Petrescu ajunge să le dea în romanul „Oameni de ieri — Oameni de azi”. Oameni de mine” Prin personajul Grigore Zevedi, prin Ion Sîrăacu, țărănul, sărac care se deșteaptă la o viață nouă, ca și prin prezența directă a scriitorului însuși ca personaj în acțiune, Cezar Pe- trescu dezvăluie în acest roman nu numai caracterul nefast al orînduirii capitaliste, dar și forțele care auveau să o dărîme și să construiască o so- cietate nouă, precum și aspecte ale noii lumi.

Opere ca „Mitra Cocor”, „Aventura în lunca Dunării”, „Vino și vezi!”, „Oameni de ieri — Oameni de azi — Oameni de mine” sînt calde pledo- arile pentru socialism, pentru dragoste și încredere în forța conducătoare a patriei noastre, partidul. Scriitorii care, printr-o muncă de o viață, au pus scrisul lor în slujba luptei pentru dărîmarea unei societăți — a so- cietății bazate pe exploatare — au de- venit, datorită ideologiei marxist-lenini- stice, datorită vieții noastre noi, luptători pentru edificarea unei noi orîndiri.

Lupta partidului în fruntea maselor le-a deschis drumul către o nouă cîntăreț și sprijinitori în construc- ția ei al mers cu hotărîre pe nou drum, situîndu-se în primul rînduri ale reprezentanților literaturii realis- mului socialist.

Mihail Gafița

„REGELE LEAR” de W. Shakespeare

(Teatrul Național „I. L. Caragiale”)

distingă între fiii săi pe cel mai bun de cel rău, abia cînd este supus chinurilor său pelerinaj către Dover. Abia cînd devine orb, Gloucester începe să vadă cu ade- vîrat. El îl secondează fîrșec pe Lear în scena „nebu- niei” sale, cînd acesta îl îndeamnă „să vadă cu urechile” este adeveratul vinovat între judecătorul nedrept și „bietul tîlhar” condamnat, între paznicul dominat de poje animalice și prostitu- ția înfometată. „Regele Lear” dă cutremurătoare forță se- nică dramei zbuciumate a cunoașterii vieții în adevărata ei lumină. Trafînd cu emo- țional patetism și cu zguduitoră forță ideologică o dezbateră proprie vremii sale, a anilor vijorosi ai Renaș- țerii, Shakespeare a scris în același timp o pieșă închinată adevărului și laudei omului.

Printr-o morală a Cordeliei de personajului o mărește pe care pieșă o subînțînă puternic în momentul în care regele Franței și-o alege soție, în disprețul orîndirii alte averi. Edgar învinge fîrșec pe Edmund în duelul final, deoarece el luptă în numele calităților morale ale omu- lui care se împotrivitește înșelăciunii și nedreptății. Kent are mare străduitor ca orîndul sub aspect modest al servitorului credincios. Cine poate uită zimbelul amar al Nebunului, bufonul care se jertfește bucurous unui Lear înnoibat de înțelegerea lucrurilor și faptelor omenești? „Regele Lear” este puternic străbătut de valul umanismu- lui cald care a condus tragedia lui Shakespeare spre nemurire. Pieșă n-a fost scrisă desigur pentru frumusețea unei vechi legende. Lear descrie cu drama sa calea către marile valori ale umanității și nu se termină fără a-și preciza mesajul. În final, Regele și Cordelia mor,

dar rămîn în scenă Edgar și Kent, cărora ducele de Albany le încredințează sarcina continuării luptei. „Prieteni ai suferințelor meu, crîmțuși amîndoi regatul și tîmădușii!” sînt cuvinte care se ridică deasupra sen- sului imediat al replicii, indicînd permanența obligații lor cavalerilor drepțiști de a tîmădui lumea de perico- lul înșelăciunii și iăco- miei.

La Teatrul Național „I. L. Caragiale” apar în „Re- gele Lear” cîteva figuri re- marcabile ale teatrului ro- mînesc contemporan. Spectacolul îl înțînșește aici în rolul principal pe marele actor G. Storin, care izbu- tește momente de mare intensitate dramatică. În sce- na deosebit de însemnată cum ar fi cea „nebuניה” de pe cîmpia Doverului. În același spectacol apare arti- stul popularului Ion Manolescu care dă noblete rolului contelui Gloucester. Roluri de primă importanță ca Goneril, Regan, Cordelia, sînt încredințate unor artiști cu stră- ducută experiență ca: Aura Buzescu, Marietta Anca, Marietta Deculescu. Dar „Lear” este lipsit de strălucire pe scena Teatrului Național din București.

Erora regei pornește — poate — de la rezolvarea greșită a unei intenții juste. Regizorul (Sică Alexan- drescu) a intenționat probabil ca evîntul stîlul decla- matoriu și fad al vechilor montări să pună în valoare timbrul omnesc al poveștii Regelui Lear. De aci, nu- mai cîțiva pași puteau să conducă întregul spectacol la împlețirea cuvenită între căldura sentimentelor și fiorul tragice care pune în lumină marile idei ale pieșei, sau, dimpotrivă, la un ton melodramatic și la înflesuri sim- plor reduse. Trebuie spus că așa cum se joacă „Regele

G. STORIN (Regele Lear), MARIETTA DECULESCU (Cordelia), ION MANOLESCU (Contele de Gloucester). Desene de GION

V. Mindra

Zilele prieteniei romino-franceze

ADEVARATUL CHIP AL FRANTEI

Se întâmplă adesea cu popoarele ce se întâmplă și cu oamenii: numai la nenorocire li poți cunoaște mai bine. Numai atunci le poți surprinde toată...

tate, din viața ultimilor zece ani, fac de atâtte imposibilă o delimitare strictă între reportaj și roman propriu-zis: romanul francez progresist, eminent...

flor lumea socialistă. În procesul de informare și de lămurire a opiniei publice, asemenea reportaje, și o înaltă literatură, sint totdeauna binevenite, ca de exemplu Micul ghid...

O literatură cu totul nouă, dar nu neapărată și nici marelă, a prins a rodi în timpul ocupației, ca un cîntec de ură, de luptă și de abnegație. Literatura Rezistenței, literatura scriitorilor partizani, a purtat din leagăn...

Selecționându-și materialul din realitatea imediată, scriitorii Franței progresiste au înfățișat, în ultimii ani, cutare sau cutare aspect mai însemnat din această realitate, aspect pe care l-au socotit esențial și pe care au concentrat toată construcția operii. Se poate deci vorbi de o temă dominantă...

În formarea și dezvoltarea realismului francez de azi, rolul partidului comunist a fost decisiv. Înarmându-se scriitorii cu înțelegerea justă a fenomenelor politico-sociale, arătându-le marile obiective ale creației lor, partidul comunist le-a fost călăuză și cheuzărie pe calea pe care aceștia au urmat-o. Astăzi, mai mult ca oricând, în poezie sau în roman, tot mai mulți creatori din țara noastră comuniste vin să se înroleze sub steagurile ideilor democratice.

„Eu scriu în țara asta ce-a pustiu-lăciama. Ce pare al unui Goga, înfrăzlat vis rău. Și unde cîntîi în mana cerească mai cred numa? Jar albele schelete au semănat du-dău. Eu scriu în țara asta în care poli-taiul La ceas lîrziu de noapte, îți bate la intrare, în timp ce-nchizitorii, zdrobindu-te cu maul Pîndesc pieziș trîdarea în frînte mădulare. Eu scriu în țara asta pe care o luponea Hingheri, de-îi vîd neruți, ciolanele, rîrunchii: De unde juț cocorîi pe lan în vîl-vătaie. Și-ntr-aci cărei cordi ard precum torțe trunchii!...”

Alte romane aleg din realitate o altă problemă, foarte importantă în condițiile istorice pe care le străbate azi Franța: lămurirea intelectualului mic-burghez. Procesul de clarificare a oamenilor cinstiți, care încep să priceapă adevăratele resorturi ale luptei sociale și politice, formează substanța unor scrieri ale lui Claude Morgan (Căldătorii fără busolă), André Wurmser (Cîntecul unu vine pe lume), Pierre Courtade (Timmy) ș. a.

Problema colonială, a războaielor injuste duse împotriva țărilor subjugate și cu lupta de eliberare dusă de ele revin adesea ca o temă însemnată la scriitorii ca Roger Vailland (piesa Colonelul Foster își va recunoaște vina), Pierre Courtade (Ritul negru), J. P. Căbrol (Ultimul cartus) sau în operele unor scriitori ca poetul martinez Alimé Césaire sau romanierul algerian Mohamed Dib.

Unor critici lumii vechi li se sub-stitule prezentarea avîntată a realității. În condițiile noastre, în primul rînd necesitatea resimțită de scriitorii de a cuprinde mai larg și mai adînc realitatea în toată complexitatea ei. Fresca socială, morală și psihologică pe care vor să-o realizeze scriitorii francezi nu se poate într-adevăr săvîrși dect în cadrul narativului în proză, de la reportaj și năvel la romanul-fluviu. Materialul de observație, multiplicitatea problemelor culesse din actuali-

te. Toți sînt foarte veseli, plini de vorbă, puțin întrebări... Vorînd despre oameni și despre viața în Uniunea Sovietică, Jean Paul Sartre declară că „totul în țara asta e emoționant... Marile construcții pe care le văd terminate erau abia începute anul trecut, cînd am mai fost la Moscova. Și în cele din urmă cea de lemn care au mai rămas se vede înmulțindu-se antenele de televiziune, ceea ce arată că locuitorii Moscovei trăiesc bine chiar atunci cînd nu stau în cîldiri moderne. Încrederea pe care o au oamenii sovietici în ei, am văzut-o și în felul cîntecului glumeț în care ei abordează probleme foarte serioase în sine. Acest lucru indică depășirea unui anumit stadiu; și că ei sînt totalmente siguri de principiile lor și pot dect să și glumească...”

„Oamenii sînt făcuți să se asculte unul pe altul. Să se-njeleagă și să se iubească. Oamenii nu copii care vor fi părinții oamenilor, Copii fără foc, fără loc, Care vor născoci din nou pe oameni. Vor născoci din nou natura și patria lor.”

„Am văzut „Ploșnița”, a spus el, care m-a interesat mult. Punerea în scenă este excelentă și aș dori ca Uniunea Sovietică să participe la festivalul de artă dramatică ce se va fiine anul viitor la Paris (...). Ce ritm! Cîtă vioiciune! Astfel că nu-i nici o mirare că se dă o adevărată bălăle pentru bilete, ca și pentru ceaaltă comedie a lui Maiakovski „Baia...”

„Ploșnița” este o piesă înfrantă, destul de nouă, de o ciudată putere și cu un final care te buimăcește. Ea este în mod incontestabil cea mai bună piesă care poate fi văzută astăzi în Europa. Regizorul ei Valentin Prutkin, este un tînăr foarte dotat. Trebuie să spun că teatrele din Moscova posedă ansambluri mari, ceea ce exclude șomajul pentru actori și îndigăuie să se poată încredința cele mai mici roluri unor comediați de talent. În „Ploșnița” sînt distribuți 15 actori și fiecare joacă, se mișcă nelcnetat, își atrage atenția. Am stat de vorbă cu

„Am văzut „Ploșnița”, a spus el, care m-a interesat mult. Punerea în scenă este excelentă și aș dori ca Uniunea Sovietică să participe la festivalul de artă dramatică ce se va fiine anul viitor la Paris (...). Ce ritm! Cîtă vioiciune! Astfel că nu-i nici o mirare că se dă o adevărată bălăle pentru bilete, ca și pentru ceaaltă comedie a lui Maiakovski „Baia...”

„Am văzut „Ploșnița”, a spus el, care m-a interesat mult. Punerea în scenă este excelentă și aș dori ca Uniunea Sovietică să participe la festivalul de artă dramatică ce se va fiine anul viitor la Paris (...). Ce ritm! Cîtă vioiciune! Astfel că nu-i nici o mirare că se dă o adevărată bălăle pentru bilete, ca și pentru ceaaltă comedie a lui Maiakovski „Baia...”

„Am văzut „Ploșnița”, a spus el, care m-a interesat mult. Punerea în scenă este excelentă și aș dori ca Uniunea Sovietică să participe la festivalul de artă dramatică ce se va fiine anul viitor la Paris (...). Ce ritm! Cîtă vioiciune! Astfel că nu-i nici o mirare că se dă o adevărată bălăle pentru bilete, ca și pentru ceaaltă comedie a lui Maiakovski „Baia...”

„Am văzut „Ploșnița”, a spus el, care m-a interesat mult. Punerea în scenă este excelentă și aș dori ca Uniunea Sovietică să participe la festivalul de artă dramatică ce se va fiine anul viitor la Paris (...). Ce ritm! Cîtă vioiciune! Astfel că nu-i nici o mirare că se dă o adevărată bălăle pentru bilete, ca și pentru ceaaltă comedie a lui Maiakovski „Baia...”

„Am văzut „Ploșnița”, a spus el, care m-a interesat mult. Punerea în scenă este excelentă și aș dori ca Uniunea Sovietică să participe la festivalul de artă dramatică ce se va fiine anul viitor la Paris (...). Ce ritm! Cîtă vioiciune! Astfel că nu-i nici o mirare că se dă o adevărată bălăle pentru bilete, ca și pentru ceaaltă comedie a lui Maiakovski „Baia...”

„Am văzut „Ploșnița”, a spus el, care m-a interesat mult. Punerea în scenă este excelentă și aș dori ca Uniunea Sovietică să participe la festivalul de artă dramatică ce se va fiine anul viitor la Paris (...). Ce ritm! Cîtă vioiciune! Astfel că nu-i nici o mirare că se dă o adevărată bălăle pentru bilete, ca și pentru ceaaltă comedie a lui Maiakovski „Baia...”

„Am văzut „Ploșnița”, a spus el, care m-a interesat mult. Punerea în scenă este excelentă și aș dori ca Uniunea Sovietică să participe la festivalul de artă dramatică ce se va fiine anul viitor la Paris (...). Ce ritm! Cîtă vioiciune! Astfel că nu-i nici o mirare că se dă o adevărată bălăle pentru bilete, ca și pentru ceaaltă comedie a lui Maiakovski „Baia...”

„Am văzut „Ploșnița”, a spus el, care m-a interesat mult. Punerea în scenă este excelentă și aș dori ca Uniunea Sovietică să participe la festivalul de artă dramatică ce se va fiine anul viitor la Paris (...). Ce ritm! Cîtă vioiciune! Astfel că nu-i nici o mirare că se dă o adevărată bălăle pentru bilete, ca și pentru ceaaltă comedie a lui Maiakovski „Baia...”

„Am văzut „Ploșnița”, a spus el, care m-a interesat mult. Punerea în scenă este excelentă și aș dori ca Uniunea Sovietică să participe la festivalul de artă dramatică ce se va fiine anul viitor la Paris (...). Ce ritm! Cîtă vioiciune! Astfel că nu-i nici o mirare că se dă o adevărată bălăle pentru bilete, ca și pentru ceaaltă comedie a lui Maiakovski „Baia...”

„Am văzut „Ploșnița”, a spus el, care m-a interesat mult. Punerea în scenă este excelentă și aș dori ca Uniunea Sovietică să participe la festivalul de artă dramatică ce se va fiine anul viitor la Paris (...). Ce ritm! Cîtă vioiciune! Astfel că nu-i nici o mirare că se dă o adevărată bălăle pentru bilete, ca și pentru ceaaltă comedie a lui Maiakovski „Baia...”

Adam Mickiewicz, poetul vestitor al libertății Poloniei

Adam Mickiewicz s-a născut în satul Zaosie din Lituania, la anul 1798, adică la aproape un deceniu după izbucnirea Marii Revoluții Franceze al cărei duh eliberator străbătea atunci întreaga Europă. La sfîrșitul aceluia vechi, Polonia era o țară acricolă înopolită, în care dăinuia încă obăgia; la putere era marea nobilime poloneză, secundată de mica nobilime cunoscută sub numele de sleahit; conservatoare și refractare oricărui progres, aceste două caste ale nobilimii poloneze nu înțelegeau că libertatea țării lor nu putea fi înfăptuită fără eliberarea poporului din mlaștile obăgii. Alături la răscrucea dintre Răsăritul și Apusul Europei, Polonia nu-și putea cuceri independența și unitatea, fără participarea maselor populare. Robla în-untărită nu făcea dect să înlesnească împilarea și sfîșierea țării de către puterile din afară. De aceea Polonia, care spre sfîrșitul secolului 18 număra nouă milioane de locuitori, a ajuns să fie împărțită ca o pradă ușoară între împărățiile lacome și tirane de care era înconjurată: în mai puțin de un sfert de veac, ea a fost sfîșiată și împărțită de trei ori, la anii 1772, 1793 și 1795, între împărățiile prusacă, austriacă și țaristă; ultima din aceste împărțiri, care aveau să pecetluiească trista faimă a Poloniei de pe atunci, îngenun-cheră și împărțirea de la 1795, nu se făcuse fără o crîncenă luptă de rezistență a patrioților polonezi. În frunte cu vestitul lor erou, Tadeuș Kosciuszko. Din rîndurile ostilor patriotice și revoluționare ale lui Kosciuszko, făcea parte și avocatul, Mikolai Mickiewicz, tatăl poetului, Mikolai Mickiewicz, avocatul și boternas lituanian, stăpîn al moșiei Zaosie de lângă Niemen; acolo avea să se nască, într-o patrie robă și umilită după greaua înfrîngere a lui Kosciuszko, acela care avea să fie poetul vestitor al libertății Poloniei și unul din fruntașii el luptători pentru cucerirea acestei liber-tăți. Adam Mickiewicz venea pe

lume la sfîrșitul veacului și al anului de jale 1798, în ziua de 24 decem-brie, cu un an înaintea altui mare poet care l-a fost tovarăș de luptă și prieten iubit, Alexandru Pușkin. Pe cînd Adam Mickiewicz, în vîrstă de nouă ani, frecventa școala do-minicană din orașul Novogrod, Napoleon Bonaparte încheia cu craiel Prusiei, Friedrich August de Saxonia, faimoasa Pace de la Tilsit, în 1807. Prin această pace, în locul unificării și libertății așteptate de toți patrioții polonezi de pe urma victoriilor napoleoniene, țara lor era din nou împărțită; de data asta, și cu concursul proaspătului împărat francez care decretase înființarea „Ma-relii Ducat al Varșoviei” unde în-troducea Codul său Civil. Toți patrioții polonezi care sperau că prin campania lui Napoleon din Rusia, țara lor va scăpa de sub jugul țarist, s-au înrolat în legiunea de voluntari polonezi care lupta alături de trupele împăratului francez; dar, după înfrîngerea lui Napoleon de că-soara Kutuzov, voluntarii polonezi se refugiază în Apus, odată cu unită-țile decimate ale francezilor; conducătorul legiunii poloneze, prințul Iozef Foniatovski, se înecă în 1813, în rîul Elter.

E anul marelui doliu istoric, cînd nu numai armatele dar și speranțele ultime ale polonezilor sînt prăbușite. Mickiewicz avea atunci 15 ani, vîrstă la care înregistrațea cu adînc sen-sibilitate durerea poporului său; orfan de speranțe, poetul rămîne în acest an orfan și de tată. Mikolai Mickiewicz n-a mai apucat să vadă, în 1814, la Congresul din Viena, noua înmărmire a Poloniei, între Rusia țaristă, Prusia și Austria, reunite în „Sîntina Aliață”.

Peste un an, Adam Mickiewicz de-venea student al facultății din Vilno. Roadele Marii Revoluții Franceze în-cepuseră să se arate. Era vremea cînd în cultura lumii înțregi domneau puternice curente înnoitoare, repre-

MICKIEWICZ desen de AL. RAFALOWSKI

zentate prin gîndi-tori, luptători poli-tici și artiști care au căutat să ex-prime întrebările și să formuleze în ar-tă chemările noi-lumi care se ză-mislea; era vremea lui Schiller, Goethe, Kleist, No-valis, Kant, Fichte, Hegel, în Germa-nia; era vremea cînd venea pe lu-me o generație ca-rea avea să preia aceste moștenire uriașe, peceutiții cu singele popoa-rilor și înobilită-ți prin efortul cu-gărit și creației ar-tistice a unei Euro-pe care-și căuta drepturile la succe-siunea în istoria și cultura lumii; vremea unei gene-rații care avea să ducă la spoguel ei strădania unor po-a-re în luptă pentru libertate și pro-gres, prin cuvîntul și fapta unor geni ca Marx și Engels în Germania, Pușkin, Gogol, Bejnski, Lermontov, Gherșen, Tolstoi, Nekrasov, Dosto-ievski, în Rusia; prin Balzac, Hugo, George Sand, Daumier în Franța; prin Giuseppe Garibaldi și Verdi, în Italia; prin Dickens, Darwin, Byron, în Anglia; prin Abraham Lincoln și Walt Whitman, în America; prin Joachim Lellewel, Fr. Chopin, Ju-lius Slowacki, în Polonia.

Înfrîngerea și acesamea epoci, atîta de bogată în fapte ca și în personalități, nu putea să rămîna fără înriurire asupra unui poet tî-năr și dotat, ca Adam Mickiewicz care avusese parte să vadă cu ochii lui toată drama țării și a poporu-lui său.

Cu înfrîngerea și acesamea epoci, atîta de bogată în fapte ca și în personalități, nu putea să rămîna fără înriurire asupra unui poet tî-năr și dotat, ca Adam Mickiewicz care avusese parte să vadă cu ochii lui toată drama țării și a poporu-lui său.

Înfrîngerea și acesamea epoci, atîta de bogată în fapte ca și în personalități, nu putea să rămîna fără înriurire asupra unui poet tî-năr și dotat, ca Adam Mickiewicz care avusese parte să vadă cu ochii lui toată drama țării și a poporu-lui său.

OASPEȚI DE PESTE HOTARE

TRAN LAM scriitor, directorul general al Radiodifuziunii vietnameze ANTONIO PEREZ scriitor și ziarist din Mexic Desene de ROSS

POETUL CĂTRE PARTID

Partidul mi-a dat ochii, memoria mi-a dat Nu cunoașteam ce știe și pruncul cel plîpînd. C-am înima franceză și-mi vine singe-arzînd. Știam numai că noaptea pe lume s-a lăsat. Partidul mi-a dat ochii, memoria mi-a dat. Partidul mi-a redete al epopeii-avînt Jeanne D'Arc o văd cum țese, Roland cum sună-n corn, Eroii de-odinoară învie prin Vercors

FRANÇOIS VILLO BALADA A ZICALELOR

Se zbate capra cit stă rău; Nu merge olul des la apă; Barosul bate în ilău, Cit fieru-i cald și pină crapă; Cînstă tot omul după teapă; Uși ochii dulci cînd nu-s cu tine; Nu-s ticlăoși toți trașii-n teapă; Chiemi dreptatea pină vine! Te rogi atîta că-l îndupleci; Cît trîncăni, fleacuri predici doar; Pină ce afli, stăruu, nu pleci; Împarți făgăduiri un car; Furi cit faci vilvă de țîlhar; Nu capeși jeț, cînd ești oricine; Boierii au la vodă har; Chiemi dreptatea pină vine!

ACEASTĂ INIMĂ CARE URA RĂZBOIUL

Această inimă care ura războiul, iată că bate pentru luptă și băttăle! Această inimă ce nu bătea dect în ritmul marelor, al anotimpurilor, al orolei zilii și nopții, Iată că se umflă și-mpinge în artere un singe încreier de salpetru și de ură Și face atîta zgomot în creier încît urechile fuie Și nu mai este cu puțință ca zgomotul acesta să nu se răspîndească în oraș și pe cîmpii ca sunetul de clopot chemînd la răscăală și luptă. Ascultați, l-aud cum se întoarce readus de ecouri. Dar nu, e zgomotul altor inimi, al altor milioane de inimi bătînd ca și a mea de-a lungul Franței. Ele bat în același ritm pentru aceeași luptă, toate aceste inimi.